

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

**Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»**

Форма навчання: заочна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Валютний курс та фактори його формування в умовах
нестабільної економіки»**

здобувача Верещак Анни Сергіївни

Науковий керівник: к.е.н., доцент Машина Ю.П.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2023

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародної економіки

Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність 051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

Ю.П. Машина

(підпис)

_____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

О.М. Мозговий

(підпис)

_____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Верещак Анні Сергіївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

заочної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Валютний курс та фактори його формування в умовах нестабільної економіки»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "22" лютого 2023 р. № 345-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні основи валютного курсоутворення.
(назва розділу)	
Розділ 2	Фактори впливу на валютний курс в умовах нестабільної економіки.
(назва розділу)	
Об'єкт дослідження:	Стан валютного курсу та фактори впливу на нього.
Предмет дослідження:	Теоретичні та практичні аспекти встановлення валютного курсу.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Обґрунтування теоретико-методичних засад формування валютного курсу в умовах нестабільної економіки.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дослідити поняття валютного курсу. Визначити види валютного курсу та їх особливості.
У розділі 2	Розкрити фактори впливу на формування валютного курсу в умовах нестабільної економіки. Дослідити вплив валютного курсу на макроекономічні показники. Визначити напрямки удосконалення механізму встановлення валютного курсу спираючись на закордонний досвід.

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 52 сторінок, 4 таблиць, 20 рисунків, список використаних джерел з 37 найменувань.

«Валютний курс та фактори його формування в умовах нестабільної економіки»

Об'єктом дослідження є стан валютного курсу та фактори впливу на нього.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти встановлення валютного курсу.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – обґрунтування теоретико-методичних засад формування валютного курсу в умовах нестабільної економіки.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити поняття валютний курс;
- визначити види валютного курсу та їх особливості;
- обґрунтувати фактори впливу на формування валютного курсу;
- дослідити вплив валютного курсу на макроекономічні показники;
- визначити напрямки удосконалення механізму встановлення валютного курсу із застосуванням закордонного досвіду.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані Національного банку України, Державної податкової служби, публікації наукових статей, монографії, інформаційні матеріали, рейтингові дослідження, наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників та вчених щодо даного аспекту, а також аналітичні звіти міжнародних організацій.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків списку використаних джерел.

Ключові слова: валютний курс, економіка, валютний ринок, інфляція, відсоткова ставка, гривня, ВВП.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЮТНОГО КУРСОУТВОРЕННЯ	 5
1.1. Поняття валютний курс	5
1.2. Види валютного курсу та їх особливості	11
1.3. Фактори визначення та встановлення валютного курсу країни	19
 РОЗДІЛ 2. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВАЛЮТНИЙ КУРС В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	 25
2.1. Тенденції валютного курсу в Україні та фактори впливу на нього.....	25
2.2. Вплив валютного курсу на макроекономічні показники.....	31
2.3. Напрямки удосконалення механізму встановлення валютного курсу із застосуванням закордонного досвіду	38
 ВИСНОВКИ.....	 45
 СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	 49

ВСТУП

Актуальність теми. Основним індикатором стану валютного ринку є валютний курс. Його зміни впливають на рівень цін на товари та послуги, спричиняючи великий тиск на ринкову ситуацію та економіку в цілому. Протягом останніх років в Україні реалізувалася політика плаваючого обмінного курсу. Проте, в умовах війни Україна перейшла до фіксованого валютного курсу задля стабілізації валютного ринку в Україні. Динамічний характер змін обмінного курсу гривні зумовлює необхідність вивчення та аналізу статистичної інформації, коригування та прогнозування можливих коливань з метою підвищення ефективності функціонування національної економіки.

На рівень валютного курсу впливає велика кількість факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Вивчення їх взаємозалежності та ступеня їхнього впливу на курс є дуже актуальним в умовах імпортозалежної економіки, слабкого надходження інвестицій, політичної нестабільності та підвищених ризиків корупції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення та вплив валютного курсу на економічний розвиток в державі висвітлюється у працях таких українських вчених: О. Береславської, І. Бураковського, А. Гальчинського, В. Міщенко, Е. Наймана, А. Румянцевої, В. Стельмах, О. Шниркової, А. Філіпенка та інших.

Питанню формування валютного курсу, чинникам впливу на нього та наслідкам можливих змін приділяли увагу такі вітчизняні науковці, як О. Береславська, О. Боришкевич, М. Вірт, О. Дзюблюк, Ф. Журавка, О. Мелих, В. Башко та ін. Попри велику увагу до цієї темі залишається багато відкритих питань, спірних моментів щодо процесів курсоутворення.

Метою роботи є обґрунтування теоретико-методичних засад формування валютного курсу в умовах нестабільної економіки.

Відповідно до мети встановлено наступні завдання дослідження:

- дослідити поняття валютний курс;
- визначити види валютного курсу та їх особливості;
- обґрунтувати фактори впливу на формування валютного курсу;
- дослідити вплив валютного курсу на макроекономічні показники;
- визначити напрямки удосконалення механізму встановлення валютного курсу із застосуванням закордонного досвіду.

Об’єктом дослідження є стан валютного курсу та фактори впливу на нього.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти встановлення валютного курсу.

Методи дослідження. Для досягнення мети, в ході дослідження було використано загальнонаукові методи дослідження, такі як: історичний (для дослідження поняття валютного курсу і його видів), аналіз та синтез (при оцінці факторів впливу на формування курсу валют). Також використано методи економічного аналізу та статистичні методи для аналізу статистичних даних щодо тенденцій формування валютного курсу в Україні та впливу валютного курсу на макроекономічні показники.

Інформаційною базою дослідження є офіційні дані Національного банку України, Державної податкової служби, публікації наукових статей, монографії, інформаційні матеріали, рейтингові дослідження, наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників та вчених щодо даного аспекту, а також аналітичні звіти міжнародних організацій.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВАЛЮТНОГО КУРСОУТВОРЕННЯ

1.1. Поняття валютний курс

Валютний курс являє собою ціну, сплачену за обмін одиниці національної валюти на одиницю іноземної валюти, і в основному визначається відповідно до співвідношення купівельної спроможності одиниці національної валюти до відповідної іноземної валюти. Оскільки валютний курс має пряме практичне значення для всіх, хто здійснює операції, що пов'язані з торгівлею, кредитуванням, інвестиційною та іншою фінансовою діяльністю, а також відіграє важливу роль у монетарній політиці країни, його дослідження має велике практичне значення.

Як економічна категорія валютний курс - це ціна грошової одиниці країни, виражена в грошових одиницях інших країн, колективних валютах або міжнародних платіжних засобах. Ця економічна (вартісна) категорія властива виробництву товарів і виражає виробничі відносини між товаровиробниками і світовим ринком. Вона є об'єктивним економічним показником, який відображує тенденції внутрішнього економічного розвитку певної країни, стан і перспективи зовнішньоекономічних відносин. Якщо основні характеристики кожної валюти формуються в межах національних господарств, то їхнє кількісне співвідношення відбувається в зовнішньоекономічній сфері.

Валютний курс – це співвідношення між грошовими одиницями двох країн, яке використовується для обміну валют, при здійсненні валютних та інших економічних операцій. Вартісною основою валютного курсу є купівельна спроможність валют, яка виражає середні національні рівні цін на товари, послуги, інвестиції.

Валютний курс відображає конкретні виробничі відносини, які відповідають різним етапам розвитку товарного виробництва. У примітивній формі валютний

курс існував при рабовласницькому та феодальному устрої, але найбільший розвиток він отримав при капіталізмі, коли почав формуватися світовий ринок та міжнародна конкуренція.

На сьогодні в економічній літературі відсутнє єдине тлумачення поняття “валютний курс”. Красавіна Л.Н. визначає валютний курс як ціну грошової одиниці однієї країни, виражену в іноземних грошових одиницях або міжнародних грошових одиницях [7].

Майже аналогічне визначення цьому поняттю дають Горбунов С.В. та Портной М.А., які характеризують валютний курс як ціну грошової одиниці, виражену в грошових одиницях інших країн [4].

Подібної точки зору дотримуються й українські науковці, зокрема Юрчишин В.В. [12], Боринець С.Я. [1].

За визначенням Платонової І.Н., валютний курс – це пропорція, в якій валюта однієї країни обмінюється на валюту іншої країни [2], а об’єктивною основою валютного курсу є купівельна спроможність однієї валюти порівняно з іншою.

Згідно з іншим визначенням, яке дає Шмирьов О.І. [11], валютний курс – це співвідношення між національною та іноземними валютами, яке визначається купівельною спроможністю та рядом інших факторів. У свою чергу Казакевич В.П. зазначає, що “в процесі обміну валют на валютних ринках між ними у відповідності з попитом та пропозицією складається певне співвідношення або валютний курс (“ціна однієї валюти до іншої”)” [5].

Корольов І.С. підкреслює, що курс валюти визначається співвідношенням попиту та пропозиції на ринку” [6]. Він вважає, що валютний курс – це категорія товарного виробництва, що відображає кількісне співвідношення валют різних країн на зовнішньому ринку. Філіпченко Т.Ф. визначає валютний курс як обмінне співвідношення між двома валютами [10].

Гальчинський А.С. [3] зазначає, що основою валютних курсів є співвідношення купівельної спроможності національних валют. Купівельна спроможність (сила) валюти відображається як сума товарів та послуг, які можна

придбати за певну грошову одиницю, визначена у порівнянні з базовим періодом [3].

Валютний курс - ціна грошової одиниці цієї країни, яка виражена в грошовій одиниці іншої країни. Валютний курс, так само, як і ціна будь-якого звичайного товару, має свою вартісну основу і коливається залежно від попиту і пропозиції.

Валютний курс виконує ряд важливих економічних функцій:

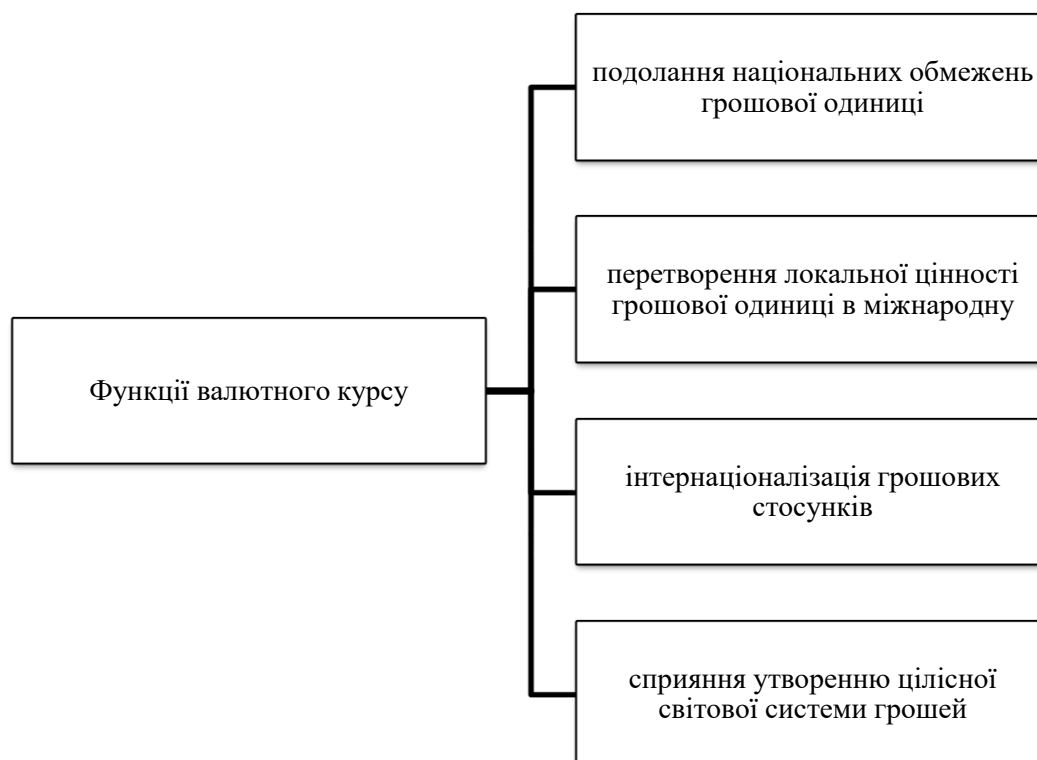

Рисунок 1.1 - Функції валютного курсу [7]

Валютний курс – це співвідношення, за яким одна валюта обмінюється на іншу, або «ціна» грошової одиниці однієї країни, що визначена в грошовій одиниці іншої країни.

Отже, валютний курс між двома валютами зазвичай визначається економічною активністю, ринковими відсотковими ставками, валовим внутрішнім продуктом та рівнем безробіття у кожній із країн. Зазвичай ринковими обмінними курсами вони встановлюються на світовому фінансовому ринку, де банки та інші фінансові установи цілодобово торгують валютою на основі цих факторів. Зміни у

ставках можуть відбуватися щогодини чи щодня з невеликими змінами або великими покроковими зрушеннями.

Обмінний курс зазвичай вказується з використанням аббревіатури національної валюти, яку він представляє. Наприклад, аббревіатура USD становить долар США, а EUR євро. Щоб вказати валютну пару для долара та євро, це буде EUR/USD. У випадку з японською ієною це USD/JPY, або долар до єни. Обмінний курс 100 означає, що 1 долар дорівнює 100 ієнам.

Обмінні курси визначаються як ціна, за якою валюта однієї країни чи економічної зони може бути обмінена іншу валюту. На ставки впливають два фактори:

- вартість національної валюти
- вартість іноземної валюти

Крім того, курси можуть котируватися як прямо, так і побічно або з використанням крос-курсів.

1. Пряме котирування валютних курсів передбачає пряме зазначення ціни одиниці іноземної валюти з погляду кількості одиниць національної валюти, що обмінюються.

2. Непряме котирування валютних курсів передбачає вираження ціни національної валюти в одиницях іноземної валюти, що обмінюється.

Крос-курси – це метод котирування обмінних курсів, при якому різні обмінні курси іноземних валют використовуються для позначення внутрішнього обмінного курсу, наприклад, якщо потрібно визначити обмінний курс євро/долар США, але не можна отримати доступ до прямого котирування. Так можливо використовувати обмінний курс EUR/CAD та обмінний курс CAD/USD, щоб вивести курс EUR/USD.

Необхідність визначення валютного курсу зумовлено такими потребами (рис. 1.2):

Рисунок 1.2 - Потреби в встановленні валютного курсу [5]

Для проведення розрахунків валютний курс розглядається учасниками обміну, як коефіцієнт перерахунку однієї валюти в іншу.

Різні типи валютних курсів використовуються за різним призначенням. Так, вільно плаваючий обмінний курс збільшує волатильність іноземної валюти, що може бути серйозною проблемою для країн, що розвиваються. Гнучкі обмінні курси служать коригування торговельного балансу. Коли в економіці з плаваючим обмінним курсом виникає торговельний дефіцит, попит на іноземну (а не внутрішню) валюту збільшуватиметься, що призведе до збільшення ціни іноземної валюти по відношенню до національної валюти. За фіксованих обмінних курсів таке автоматичне ребалансування не відбувається. Країни, що розвиваються, можуть віддати перевагу фіксованому або регульованому плаваючому обмінному курсу.

Також зміна валютного курсу має суттєвий впливу на економіку країни:

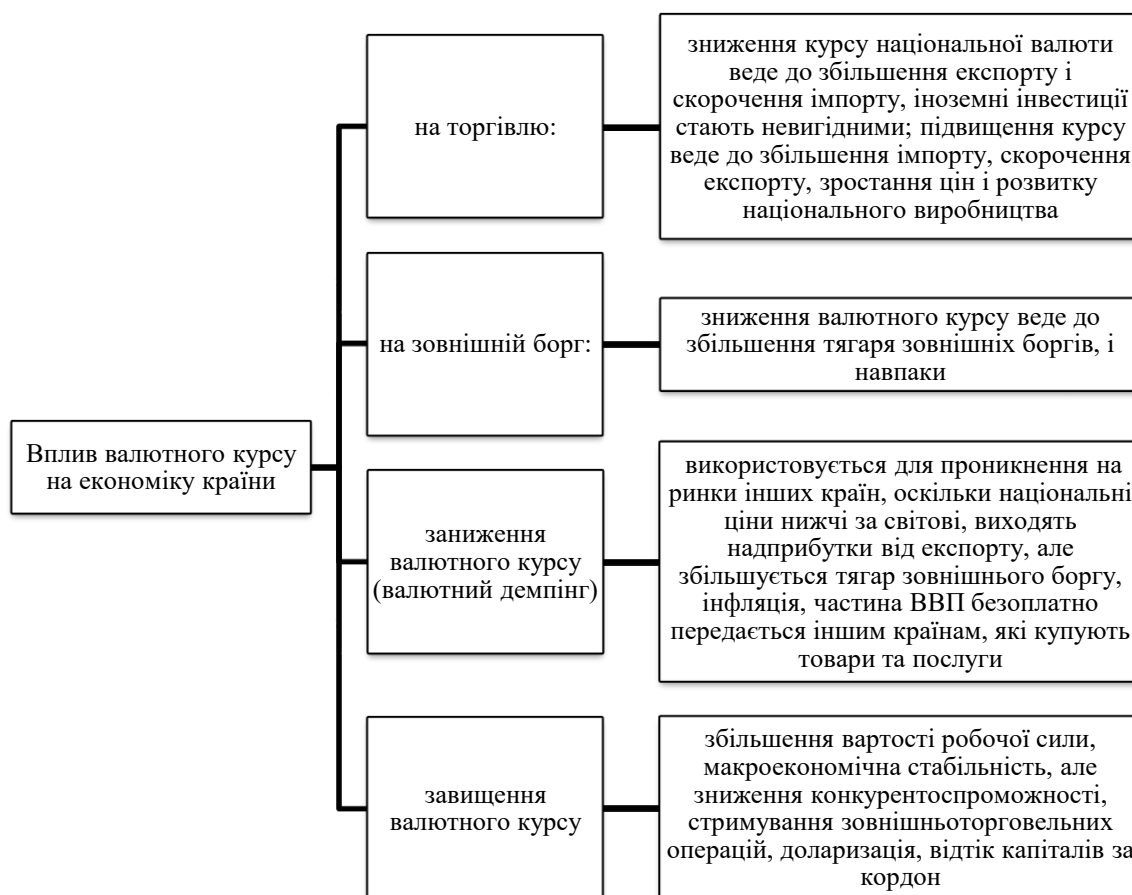

Рисунок 1.3 - Вплив валютного курсу на економіку країни [9]

Отже, валютний курс - це ціна грошової одиниці країни, виражена в грошових одиницях інших країн, колективних валютах або міжнародних платіжних засобах. Ця економічна (вартісна) категорія властива виробництву товарів і виражає виробничі відносини між товаровиробниками і світовим ринком. Вона є об'єктивним економічним показником, який відображує тенденції внутрішнього економічного розвитку певної країни, стан і перспективи зовнішньоекономічних відносин. Валютний курс між двома валютами зазвичай визначається економічною активністю, ринковими відсотковими ставками, валовим внутрішнім продуктом та рівнем безробіття у кожній із країн. Зазвичай ринковими обмінними курсами вони встановлюються на світовому фінансовому ринку, де банки та інші фінансові установи цілодобово торгують валютою на основі цих факторів. Зміни у ставках можуть відбуватися щогодини чи щодня з невеликими змінами або великими покроковими зрушеннями.

1.2. Види валютного курсу та їх особливості

Спочатку історії валюти валютні курси встановлювалися як механізми фіксованого валютного курсу, який відстежував золото чи інші товари. Механізм обмінного курсу дозволяв центральним банкам впроваджувати ціни національної валюти на валютних ринках. Більше того, механізм встановлення валютного курсу дозволяє центральному банку коригувати прив'язку до валюти, щоб істотно впливати на імпорт та експорт, а також залучати прямі іноземні інвестиції та іноземні портфельні інвестиції.

Механізм валютного курсу має вирішальне значення підтримки стабільного обмінного курсу і контролю волатильності валютного курсу над ринком. Скорочення коливань валютних курсів має значення, оскільки дозволяє ринку стати більш передбачуваним для зовнішніх інвесторів.

Обмінні курси активно регулюються за допомогою механізмів, призначених для встановлення розумного діапазону торгівлі для обмінного курсу валюти. Діапазон включає нижню межу та верхню межу. Країна повинна забезпечувати дотримання діапазону за допомогою інтервенцій, зазвичай, за допомогою купівлі або продажу валюти.

В цілому виділяють наступні види валютних курсів:

1. Фіксований валютний курс. У межах цієї системи обмінний курс валюти встановлюється урядом. Таким чином, уряд відповідає за підтримку стабільності обмінного курсу. Кожна країна підтримує вартість своєї валюти з погляду деякого зовнішнього стандарту, такого як золото, срібло, інший дорогоцінний метал або валюта іншої країни.

Основною метою фіксованого обмінного курсу є підтримання стабільності зовнішньої торгівлі країни та потоків капіталу.

Центральний банк чи уряд купує іноземну валюту, коли курс іноземної валюти зростає, і продає іноземну валюту, коли курс падає, щоб підтримувати стабільність обмінного курсу.

Таким чином уряд повинен підтримувати великі резерви іноземної валюти для підтримки фіксованого обмінного курсу.

Коли вартість однієї валюти (внутрішньої) прив'язана до іншої валюти, цей процес відомий як прив'язка і тому система фіксованого обмінного курсу також називається системою фіксованого обмінного курсу.

Коли вартість однієї валюти (внутрішньої) фіксується в іншій валюті або золоті, це називається паритетною вартістю валюти.

Переваги системи фіксованого обмінного курсу:

- забезпечує стабільність обмінного курсу. Таким чином, це допомагає у просуванні зовнішньої торгівлі;
- допомагає уряду контролювати інфляцію в економіці;
- припиняє спекуляцію на валютному ринку;
- сприяє руху капіталу всередині країни, оскільки немає невизначеності щодо іноземних ставок;
- допомагає запобігти відтоку капіталу;
- країна із системою фіксованого обмінного курсу є привабливою для іноземних інвесторів, яких залучає вкладення в цю країну через стабільність, яку вона пропонує.

Фіксований обмінний курс зазвичай використовується для стабілізації вартості валюти до валюти, до якої вона прив'язана. Це спрощує торгівлю та інвестиції між двома країнами та робить їх більш передбачуваними, що особливо корисно для невеликих країн, у яких зовнішня торгівля становить значну частину їхнього ВВП.

Недоліки системи фіксованого обмінного курсу:

- потребує великих запасів золота. Таким чином, він перешкоджає руху капіталу чи іноземної валюти;
- може спричинити заниження або завищення курсу валюти;
- країні, яка слідує цій системі, може бути важко впоратися з депресією чи рецесією.

Наслідуючи таку систему, уряд країни повинен підтримувати величезну кількість іноземної валюти або золотих резервів, щоб підтримувати свою вартість. Таким чином, ця система виявляється дорогою.

При фіксованому курсі підвищення (зниження) ціни іноземної валюти, що є наслідком державних рішень, називається девальвацією (ревальвацією).

Таблиця 1.1 – Сутність та різниця між девальвацією та ревальвацією [5]

	Девальвація	Ревальвація
Значення	Девальвація включає зниження вартості національної валюти щодо іноземної валюти урядом у межах системи фіксованого обмінного курсу.	Знецінення відноситься до зниження вартості національної валюти по відношенню до іноземної валюти урядом у рамках системи гнучкого обмінного курсу.
Система обмінних курсів	Система фіксованого курсу.	Гнучка система обмінних курсів.
Формування	Це відбувається завдяки уряду.	Це відбувається через ринкові сили попиту та пропозиції.

Переконання в тому, що фіксовані курси ведуть до стабільності, вірно лише частково, оскільки спекулятивні атаки, як правило, націлені на валюти з режимами фіксованого обмінного курсу, а насправді стабільність економічної системи підтримується переважно за рахунок контролю над капіталом. Контроль за рухом капіталу – це заходи, що ґрунтуються на резидентності, такі як податки на угоди, інші обмеження чи прямі заборони, які уряд країни може використовувати для регулювання потоків капіталу з ринків капіталу в рахунок операцій із капіталом країни та з нього. Режим фіксованого обмінного курсу використовується як інструмент контролю над капіталом.

2. Гнучка (плаваюча) система обмінних курсів. У рамках цієї системи обмінний курс валюти визначається силами попиту та пропозиції різних валют на валютному ринку. Ця система також називається плаваючим обмінним курсом або вільним обмінним курсом. Це так, тому що це визначається вільною грою сил попиту та пропозиції на міжнародному грошовому ринку. У межах системи

гнучкого обмінного курсу держава не втручається. Він називається гнучким, тому що курс змінюється зі зміною ринкових сил.

Обмінний курс визначається за допомогою взаємодії банків, фірм та інших установ, які бажають купувати та продавати іноземну валюту на валютному ринку.

Курс, у якому попит іноземну валюту дорівнює її пропозиції, називається номінальним обмінним курсом, нормальним курсом чи рівноважним курсом іноземної валюти.

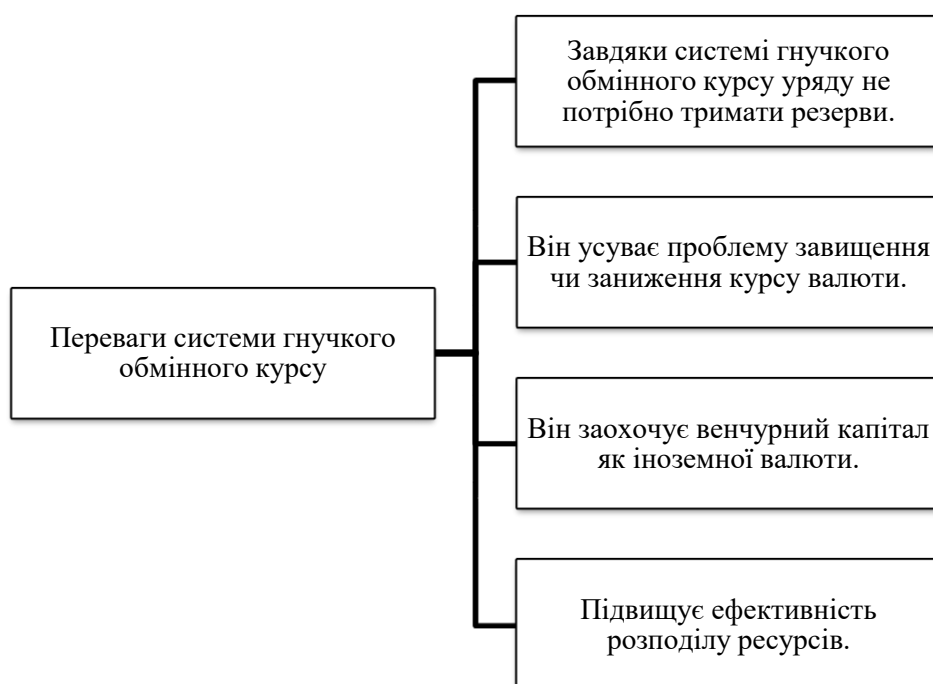

Рисунок 1.4 - Переваги системи гнучкого обмінного курсу [14]

Перевагою плаваючою системи валютних курсів є те, що курси валют у цій системі визначає самодостатній механізм. Тому залежність від уряду чи міжнародних фінансових організацій мінімальна. Крім того, визначення курсу ринковими силами попиту та пропозиції сприяє підвищенню ефективності та стійкості операцій.

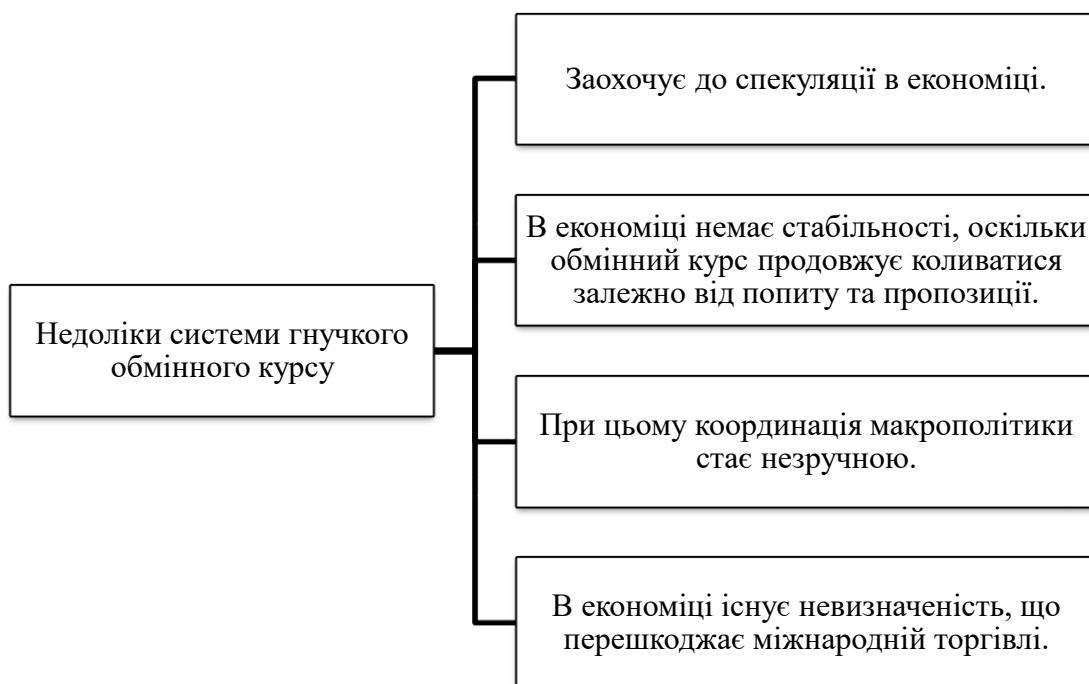

Рисунок 1.5 - Недоліки системи гнучкого обмінного курсу [14]

Недоліком плаваючою системи валютних курсів є те, що системи з плаваючими курсами схильні до більшої волатильності, оскільки їх визначають ринкові сили. Підвищена волатильність збільшує коефіцієнт ризику на таких ринках, що робить їх відносно дорогими іноземним інвесторам.

3. Керований плаваючий обмінний курс. Керований плаваючий обмінний курс - це комбінація системи фіксованої ставки (керована частина) та системи гнучкої ставки (плаваюча частина), тому її також називають гібридною системою. Це стосується системи, у якій курс іноземної валюти визначається ринковими силами, а центральний банк стабілізує обмінний курс у разі підвищення чи знецінення національної валюти.

У межах цієї системи центральний банк діє як великий покупець чи продавець іноземної валюти, щоб контролювати коливання обмінного курсу. Центральний банк продає іноземну валюту, коли обмінний курс високий, щоб зменшити його, і навпаки. Це робиться для захисту інтересів імпортерів та експортерів.

З цією метою центральний банк підтримує резерви іноземної валюти, щоб обмінний курс залишався межах цільового значення.

Якщо країна маніпулює обмінним курсом, не дотримуючись правил і положень, це називається «брудним плаванням».

Однак центральний банк дотримується необхідних правил і положень, щоб впливати на обмінний курс.

Також на сьогодні виділяють наступні види:

1. Форвардна ставка. Форвардна ставка – це ставка, що визначається відповідно до умов форвардного контракту. Він передбачає купівлю або продаж іноземної валюти за заздалегідь визначеним курсом у якийсь момент у майбутньому. Форвардний контракт зазвичай укладається експортерами та імпортерами, які схильні до коливань валютного курсу. Форвардна ставка котирується з премією чи дисконтом до спотової ціни. Ця ставка відома як форвардна премія чи знижка.

Перевагою форвардного контракту є те, що він заморожує обмінний курс обох сторін і, таким чином, усуває елемент невизначеності. Таким чином, він забезпечує повний захист від усіх некерованих рухів над ринком.

Недоліком даного виду є те, що будь-яка біржа не підтримує форвардний договір. Тому можливість дефолту досить висока. Крім того, заморожування ставок у деяких ситуаціях може виявитися збитковим рішенням. Наприклад, довга форвардна угода на «ведмежому ринку» або коротка форвардна угода на «бичачому ринку» є прикладами зворотного ефекту форвардного руху.

2. Спотова ставка. Курс спот – це поточний обмінний курс будь-якої валюти. Це курс, за яким валюта буде конвертована, якщо було вирішено виконати іноземну транзакцію прямо зараз. Вони є щоденним обмінним курсом і змінюються на кілька базисних пунктів щодня.

Перевагами є те, що торгівля за спотовим курсом не потребує глибокого математичного чи статистичного аналізу. Що є те є - це пряма ставка без будь-якої двозначності.

Недолік полягає в тому, що спотові ставки можуть бути оманливим індикатором під час економічної кризи, необґрунтованих моделей попиту чи пропозиції чи тимчасових перехідних фаз економіки.

3. Подвійний обмінний курс. У системі цього курс валюти підтримується окремо за двома значенням: один курс застосовується для зарубіжних операцій, а інший – для внутрішніх операцій. Такі системи зазвичай приймаються країнами, які переходять від однієї до іншої (наприклад, в країнах ЄС). Це забезпечує плавний перехід, не викликаючи значних порушень економіки.

Перевагами подвійного обмінного курсу є те, що країни, що застосовують подвійний обмінний курс, можуть застосовувати окремі курси для операцій із капіталом та поточних рахунків. Тому значна частина контролю належить уряду, завдяки чому він може впливати на доходи від капіталу або поточних джерел, залежно від потреби. Також стає легше регулювати міжнародну торгівлю та водночас захищати внутрішні ринки.

Проте, система подвійного обмінного курсу може призвести до неправильної фіксації обмінного курсу і, як наслідок, нераціонального розподілу ресурсів у різних галузях. Через це можуть виникнути деякі економічні аномалії, такі як чорні ринки, можливості арбітражу та інфляція.

З часом, через різні зміни у глобальних економічних подіях, системи обмінних курсів розвивалися. Крім систем з фіксованим, гнучким і керованим плаваючим обмінним курсом, існують інші типи систем обмінного курсу:

1. Система регульованої прив'язки: система обмінного курсу, в якій країни-члени фіксують обмінний курс своїх валют по відношенню до однієї конкретної валюти, відома як система регульованої прив'язки. Цей обмінний курс фіксується певний період. Однак у деяких випадках валюта може бути перев'язана до закінчення встановленого періоду часу. Валюта може бути перев'язана за нижчою ставкою; тобто щодо девальвації або за вищою ставкою; тобто ревальвація валюти.

2. Система з ширшим діапазоном: система обмінного курсу, в якій країна-учасник може змінювати обмінну вартість своєї валюти в межах 10 відсотків, відома як система з ширшим діапазоном. Це означає, що країні можна девальвувати

або ревальвувати свою валюту на 10 відсотків, щоб полегшити коригування платіжного балансу. Наприклад, якщо країна має позитивне сальдо на рахунку платіжного балансу, її валюта може бути оцінена максимум на 10% від її паритетної вартості, щоб виправити нерівновагу.

3. Система повзучої прив'язки: система обмінного курсу, яка знаходиться між «брудною» плаваючою системою та регульованою системою прив'язки, відома як система повзучої прив'язки. У цій системі країна може вказати значення паритету своєї валюти і дозволити невелике відхилення від цього значення паритету. Цей паритет регулярно коригується залежно від вимог Міжнародного резерву країни та змін її грошової маси та цін.

Отже, обмінні курси активно регулюються за допомогою механізмів, призначених для встановлення розумного діапазону торгівлі для обмінного курсу валюти. Діапазон включає нижню межу та верхню межу. Країна повинна забезпечувати дотримання діапазону за допомогою інтервенцій, зазвичай, за допомогою купівлі або продажу валюти. Фіксований обмінний курс зазвичай використовується для стабілізації вартості валюти до валюти, до якої вона прив'язана. Це спрощує торгівлю та інвестиції між двома країнами та робить їх більш передбачуваними, що особливо корисно для невеликих країн, у яких зовнішня торгівля становить значну частину їхнього ВВП. Перевагою плаваючою системи валютних курсів є те, що курси валют у цій системі визначає самодостатній механізм. Тому залежність від уряду чи міжнародних фінансових організацій мінімальна. Крім того, визначення курсу ринковими силами попиту та пропозиції сприяє підвищенню ефективності та стійкості операцій. Недоліком плаваючою системи валютних курсів є те, що системи з плаваючими курсами схильні до більшої волатильності, оскільки їх визначають ринкові сили. Підвищена волатильність збільшує коефіцієнт ризику на таких ринках, що робить їх відносно дорогими іноземним інвесторам. Керований плаваючий обмінний курс - це комбінація системи фіксованої ставки (керована частина) та системи гнучкої ставки (плаваюча частина), тому її також називають гібридною системою. Це стосується системи, у якій курс іноземної валюти визначається ринковими силами,

а центральний банк стабілізує обмінний курс у разі підвищення чи знецінення національної валюти.

1.3. Фактори визначення та встановлення валютного курсу країни

При гнучкому режимі обмінний курс залежить від умов попиту та пропозиції на валютному ринку. До основних факторів, що впливають на попит та пропозицію валюти, а отже і на встановлення валютного курсу країни, відносяться:

- інфляція;
- відсоткова ставка;
- баланс торгівлі;
- державний борг;
- спекуляція;
- політичний ризик;
- економічне зростання;
- умови торгівлі.

Загалом позитивне сальдо рахунку поточних операцій, низька інфляція, високі відсоткові ставки, низький державний борг, стабільна політика та позитивні економічні перспективи зазвичай призводять до підвищення курсу національної валюти по відношенню до іноземних валют.

1. Інфляція. Зазвичай у країнах із низькою інфляцією обмінний курс зростає. Інфляція є підвищення рівня ціни товари загалом країни. Тому низька внутрішня інфляція робить вітчизняні товари конкурентоспроможнішими на міжнародному ринку. Попит експорту високий, як і попит національну валюту.

І навпаки, у країнах із високою інфляцією їх валюти знецінюватимуться. Вітчизняні товари менш конкурентоспроможні, тому що ціни на них швидко зростають.

2. Відсоткова ставка. Спреди внутрішніх процентних ставок по відношенню до міжнародних процентних ставок впливають на потоки капіталу. Високі внутрішні відсоткові ставки, порівняно з міжнародними фінансовими ринками, збільшують приплив капіталу. Інвестори бачать, що вітчизняна економіка пропонує вищий прибуток іноземним кредиторам. Приплив іноземного капіталу призведе до підвищення обмінного курсу.

І навпаки, щодо нижчі відсоткові ставки викликають знецінення обмінного курсу. Капітал залишає країну і йде в країни з вищою прибутковістю.

Отже, інфляція – це швидкість, з якою вартість товарів та послуг збільшується з часом. Відсоткові ставки показують суму, яку банки стягують за позику грошей. Ці дві речі пов'язані тим фактом, що люди, як правило, беруть у позику і витрачають більше, коли відсоткові ставки низькі, що призводить до збільшення витрат. Ці ставки є прямими індикаторами поточних та майбутніх економічних показників країни та можуть впливати на рішення форекс-інвесторів та трейдерів у всьому світі. За підвищенням процентної ставки зазвичай слідує зростання вартості місцевої валюти. Зазвичай це відбувається тому, що економіка росте надто швидко, а центральні банки намагаються сповільнити інфляцію.

3. Торговий баланс. Міжнародна торгівля вимагає оплати. Цей платіж включає обмін валюти. Тому торговельний баланс впливає курс національної валюти. Якщо експорт перевищує імпорт (сальдо торгового балансу), попит національну валюту зростає. Внаслідок цього національна валюта зміцнюється.

І навпаки, коли внутрішня економіка зазнає торгового дефіциту (імпорт перевищує експорт), обмінний курс матиме тенденцію до зниження. Дефіцит означає, що країна потребує більше іноземної валюти для оплати імпортованих товарів, ніж збирається від експорту.

Дефіцит торговельного балансу спочатку викликає знецінення національної валюти, оскільки імпорт перевищує експорт. Знецінення триватиме доти, доки вітчизняні товари та послуги не стануть достатньо дешевими для іноземців, що призведе до збільшення експорту.

Коли ціни на вітчизняні товари дешевшають через знецінення, експорт зростає. І навпаки, імпорт має тенденцію скорочуватися, бо ціни на іноземні товари стають дорожчими. Якщо це станеться, дефіцит торговельного балансу зменшиться і призведе до позитивного сальдо, поки ціна вітчизняних товарів не стане дорожчою для іноземців.

Протилежний результат також має місце за позитивного сальдо торговельного балансу. Надлишок зрештою призводить до подорожчання, що робить ціни на вітчизняні товари дорожчими, а ціни на імпортні товари – дешевшими. Підвищення курсу зменшує профіцит, бо експорт матиме тенденцію до послаблення, а імпорт – до збільшення.

Через війну обмінний курс зрештою спрямує торговий баланс країни до її балансу. Це станеться лише тоді, коли обмінний курс рухатиметься вільно. З цієї причини деякі економісти віддають перевагу гнучкому обмінному курсу, а не фіксованому обмінному курсу.

4. Державний борг. Коли державний борг високий, це збільшує ризик дефолту. Що ризик дефолту, то більше ймовірність відходу іноземного капіталу з внутрішнього ринку капіталу. Коли дефолти призводять до відтоку капіталу, це може спричинити різке знецінення національної валюти.

Також коли в країні занадто великий борг, іноземні інвестори будуть продавати свої облігації, і уряд матиме менше доступу до іноземного капіталу. Саме це часто призводить до інфляції. Коли ці іноземні інвестори продають свої облігації, в обігу буде більше грошей, що знизить їхню вартість.

5. Спекуляція. Коливання обмінних курсів у певних ситуаціях який завжди відбивають основи економіки нашої країни. Це може бути спричинено спекулятивною діяльністю. Спекулянти зазвичай використовують будь-яку можливість отримання короткострокового прибутку. Окрім того, що обмінні курси валют стають більш волатильними, спекулятивна діяльність може також призвести до фінансової кризи.

6. Політичний ризик. Стабільна політика підтримує інвестиційний клімат, особливо з погляду прийнятої економічної політики. Сприятливий інвестиційний клімат дозволяє інвесторам впевненіше вкладати свій капітал.

І навпаки, політична нестабільність може підірвати довіру інвесторів. Політична нестабільність та погані економічні перспективи можуть спричинити масовий відтік капіталу, що призведе до знецінення національної валюти.

Отже, політичні чинники також можуть впливати на обмінні курси, і одним із основних прикладів є політична стабільність. Якщо країна переживає війну чи політичні заворушення, інші країни з меншою ймовірністю матимуть із нею справу. Таким чином, інвестори більше не залучатимуться, що призведе до знецінення місцевої валюти. Це означає, що обмінний курс негайно знеціниться.

Якщо в країні давно не було політичних хвилювань і ймовірність того, що це станеться невелика, то вона буде привабливішою для бізнесу. Це, своєю чергою, може позитивно вплинути на обмінний курс.

7. Економічне зростання. Іноземні інвестори зазвичай шукають країни зі потенційним стабільним економічним зростанням. Сильні економічні показники відкривають можливості для отримання вищого прибутку та стимулюють приплив іноземних інвесторів. Позитивний приплив капіталу зміцнює національну валюту.

8. Умови торгівлі. Умови торгівлі – це відношення експортних цін країни до її імпорتنих цін. Коли експортні ціни країни зростають швидше за її імпорتنі ціни, умови торгівлі покращуються. Це, у свою чергу, призводить до вищих доходів, вищого попиту на валюту країни та збільшення вартості валюти. Спільно це призводить до підвищення обмінного курсу валюти.

Зміни обмінних курсів можуть вплинути на ціни товарів, що імпортуються та експортуються. У міжнародній торгівлі беруть участь не лише товари та послуги, а й деякі валюти як засіб платежу. Таким чином, коли ціна національної валюти по відношенню до валют країн-партнерів змінюється, це також впливає на ціни товарів та послуг.

Вплив обмінного курсу на торгівлю посилюється останні кілька років. Зростання глобалізації та покращення технологій збільшили кількість підприємств,

які купують та продають за кордоном. Ці підприємства повинні враховувати обмінні курси при купівлі та продажу товарів. Оскільки обмінні курси впливають на ціни товарів та послуг, вони також впливають на доходи та витрати (і прибуток) компанії.

Вплив стає ще більшим, коли економіка країни залежить від міжнародної торгівлі. Коли національна валюта знецінюється по відношенню до валюти країни-партнера, це означає, що ціна на імпортні товари стає дорожчою. Вітчизняні підприємства платять більше, щоб отримати ту саму кількість товарів. Тому вони прагнуть скорочення імпорту.

Вищі ціни також сприяють внутрішній інфляції. Деякі товари, такі як сировина та засоби виробництва, надходять з-за кордону. Коли їх ціни зростають, це також підвищує вартість вітчизняної промислової продукції. Щоб зберегти прибуток, виробники перекладають зростання витрат на відпускну ціну. Внаслідок цього посилюється інфляційний тиск. Це явище називається імпортованою інфляцією.

З іншого боку, знецінення робить вітчизняні товари дешевшими для зарубіжних покупців. Їм доводиться платити менше, щоб отримати ту саму кількість. Через війну експорт має тенденцію до скорочення.

Оскільки імпорт, як правило, знижується, а експорт, як правило, зростає під час знецінення, це покращить торговельний баланс. Поліпшення торгового балансу зрештою призведе до вищого економічного зростання через збільшення сукупного попиту.

Протилежна умова також застосовується, коли внутрішній обмінний курс зміцнює валюту країни-партнера. Експорт зазвичай скорочується, а імпорт, як правило, збільшується. Це сприяє ослабленню внутрішнього економічного зростання.

Отже, до основних факторів, що впливають на попит та пропозицію валюти, а отже і на встановлення валютного курсу країни, відносяться: інфляція; відсоткова ставка; баланс торгівлі; державний борг; спекуляція; політичний ризик; економічне зростання; умови торгівлі. Інфляція – це швидкість, з якою вартість товарів та

послуг збільшується з часом. Відсоткові ставки показують суму, яку банки стягують за позику грошей. Ці дві речі пов'язані тим фактом, що люди, як правило, беруть у позику і витрачають більше, коли відсоткові ставки низькі, що призводить до збільшення витрат. Ці ставки є прямими індикаторами поточних та майбутніх економічних показників країни та можуть впливати на рішення форекс-інвесторів та трейдерів у всьому світі. За підвищенням процентної ставки зазвичай слідує зростання вартості місцевої валюти. Зазвичай це відбувається тому, що економіка росте надто швидко, а центральні банки намагаються сповільнити інфляцію. Поточний рахунок – це торговельний баланс між країною та її торговими партнерами. Він визначає різницю у вартості між товарами та послугами, якими торгують з іншими країнами. Якщо країна купує більше, ніж продає, торговельний баланс є дефіцитним. Це безпосередньо впливає на обмінний курс, оскільки країні потрібно більше іноземного капіталу, що знижує попит на місцеву валюту. Ця надмірна пропозиція місцевої валюти знижує її вартість по відношенню до іноземної валюти.

РОЗДІЛ 2

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВАЛЮТНИЙ КУРС В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

2.1. Тенденції валютного курсу в Україні та фактори впливу на нього

Основним індикатором стану валютного ринку є валютний курс. Його зміни впливають на рівень цін на товари та послуги, спричиняючи великий тиск на ринкову ситуацію та економіку в цілому. Протягом останніх років в Україні реалізується політика гнучкого обмінного курсу. Динамічний характер змін обмінного курсу гривні зумовлює необхідність вивчення та аналізу статистичної інформації, коригування та прогнозування можливих коливань з метою підвищення ефективності функціонування національної економіки.

Найбільш популярними у 2021 році валютами на ринку України були долар, євро, польський злотий, чеська крона, фунт стерлінгів, швейцарський франк та канадський долар (дані за 2022 рік поки відсутні). Тому здійснимо більш глибокий аналіз динаміки курсу даних іноземних валют.

Таблиця 2.1 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо іноземних валют в 2019-01.04.2023 р.

Валюти	Роки, грн.					Темп приросту, %			
	2019	2020	2021	2022	01.04. 2023	2021/ 2020	2022/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2019
1 австралійський долар	17,986	18,627	20,519	22,383	24,414	10,16	9,08	9,08	35,74
1 фунт стерлінгів	32,998	34,595	37,547	39,857	44,264	8,53	6,15	11,06	34,14
1 білоруський рубль	12,350	11,063	10,750	11,880	13,292	-2,83	10,51	11,88	7,62
1 данська крона	3,878	4,131	4,344	4,568	5,248	5,17	5,15	14,89	35,33
1 долар США	25,846	26,958	27,286	32,342	36,569	1,22	18,53	13,07	41,49
1 євро	28,952	30,788	32,309	33,982	39,072	4,94	5,18	14,98	34,96
100 тенге	6,756	6,519	6,401	7,066	8,104	-1,82	10,39	14,69	19,94
1 канадський долар	19,469	20,113	21,763	24,802	26,714	8,20	13,97	7,71	37,22

Продовження таблиці 2.1

1 молдовський лей	1,471	1,558	1,544	1,710	1,957	-0,90	10,77	14,44	33,00
1 норвезька крона	2,943	2,872	3,177	3,363	3,470	10,59	5,87	3,16	17,89
1 злотий	6,737	6,927	7,081	7,274	8,331	2,23	2,73	14,52	23,65
10 російських рублів	3,991	3,739	3,703	4,930	4,804	-0,97	33,15	-2,55	20,37
1 СПЗ (спеціальні права запозичення)	35,718	37,567	38,881	43,189	48,828	3,50	11,08	13,06	36,70
1 сінгапурський долар	18,949	19,548	20,315	23,443	27,245	3,92	15,39	16,22	43,78
1 турецька ліра	4,563	3,861	3,181	1,981	1,926	-17,62	-37,71	-2,79	-57,80
100 форинтів	8,914	8,761	9,015	8,726	10,159	2,90	-3,21	16,42	13,96
1 чеська крона	1,128	1,164	1,259	1,386	1,649	8,20	10,11	18,98	46,26
1 шведська крона	2,737	2,939	3,185	3,199	3,483	8,36	0,45	8,87	27,24
1 швейцарський франк	26,002	28,756	29,858	33,859	39,430	3,83	13,40	16,45	51,64
1 юань Женьмінбі	3,746	3,909	4,229	4,793	5,301	8,18	13,32	10,62	41,51
10 єн	2,370	2,526	2,490	2,462	2,732	-1,46	-1,12	10,99	15,27

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Протягом 2019-2023 року курс гривні щодо долару мав тенденцію до зростання із рівня в 25,846 грн./дол. до рівня в 36,569 грн./дол. станом на 01.04.2023 р.

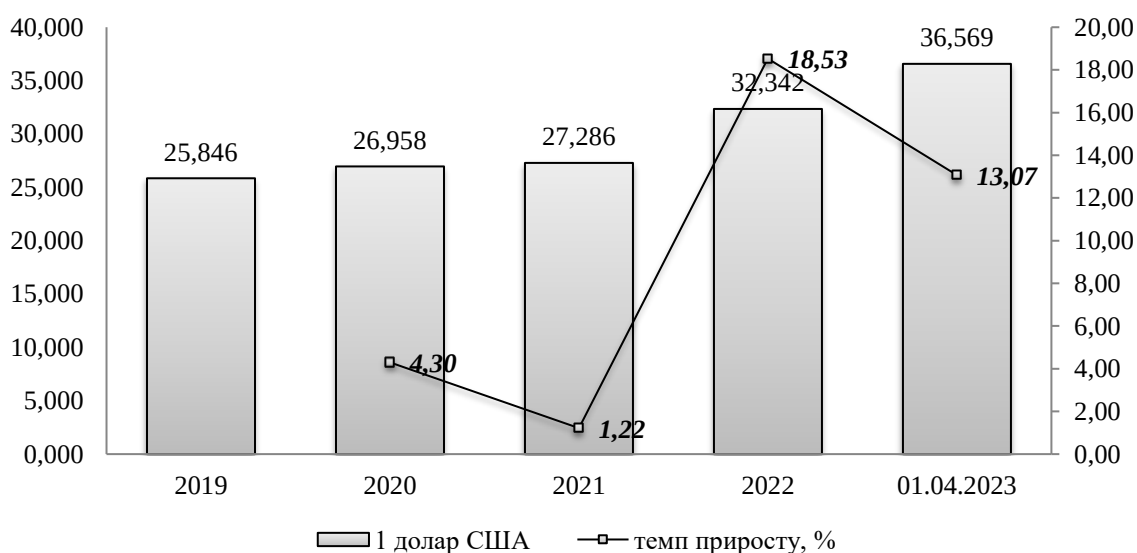

Рисунок 2.1 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо долару в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Аналогічна динаміка спостерігалася і за динамікою курсу гривні по відношенню до євро, що в динаміці збільшився на 34,96% із рівня в 28,952 грн./євро в 2019 році до рівня в 39,072 грн./євро станом на 01.04.2023 р.

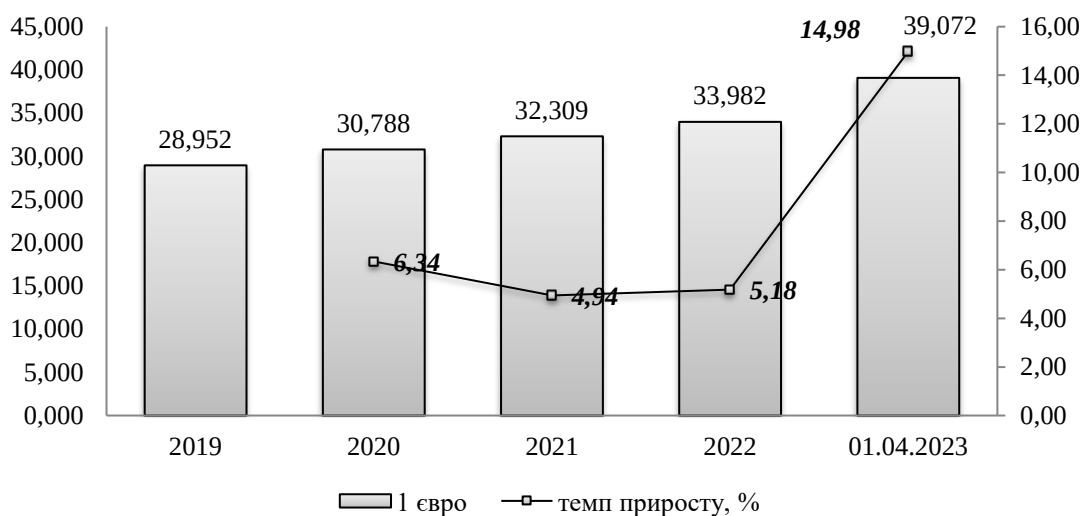

Рисунок 2.2 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо євро в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Динаміка офіційного курсу гривні щодо польського злотого в Україні відображено на рис. 2.3.

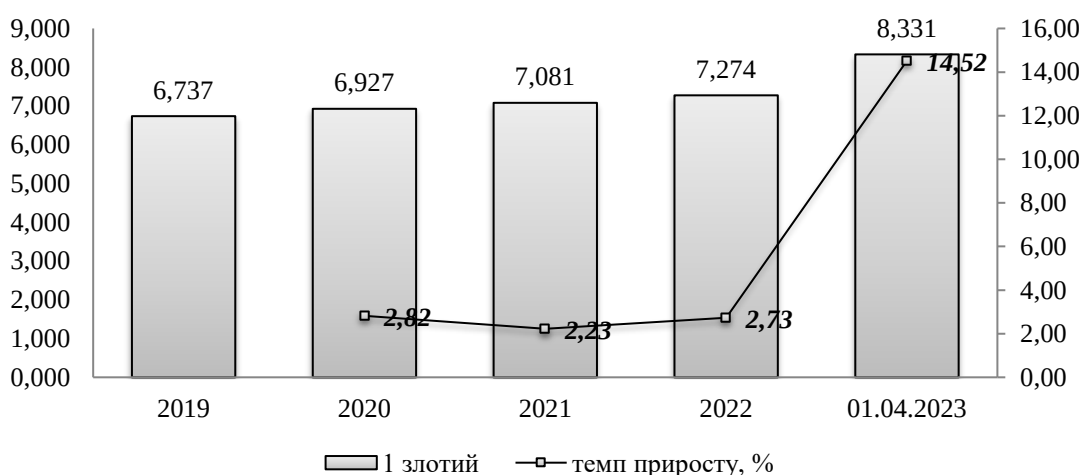

Рисунок 2.3 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо польського злотого в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Протягом 2019- 01.04.2023 р. курс гривні щодо польського злотого в Україні збільшився на 23,65% із рівня в 1,128 грн./золотий в 2019 році до рівня в 1,649 грн./золотий станом на 01.04.2023 р.

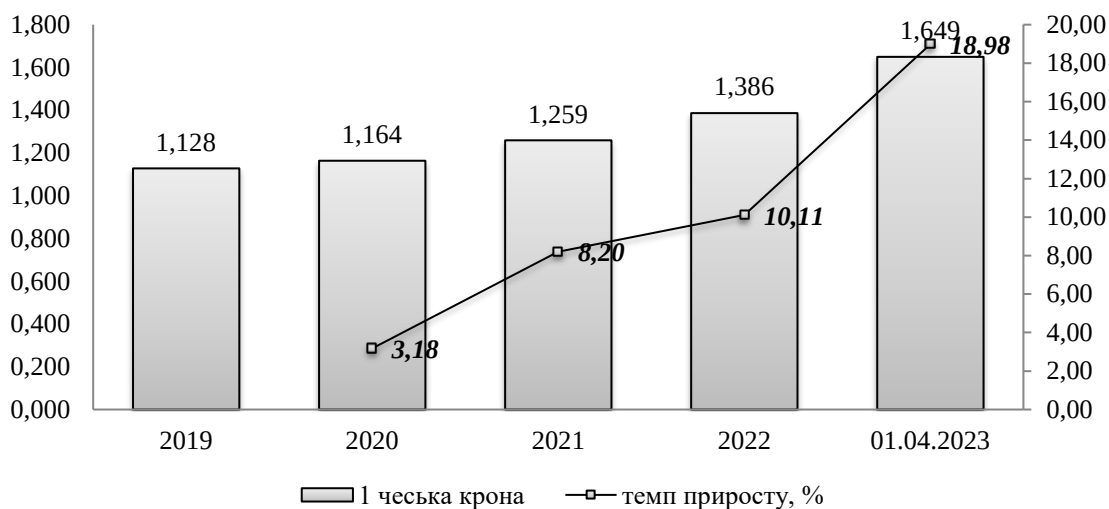

Рисунок 2.4 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо чеської крони в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Динаміка офіційного курсу гривні щодо фунту стерлінгу в Україні наведено на рис. 2.5.

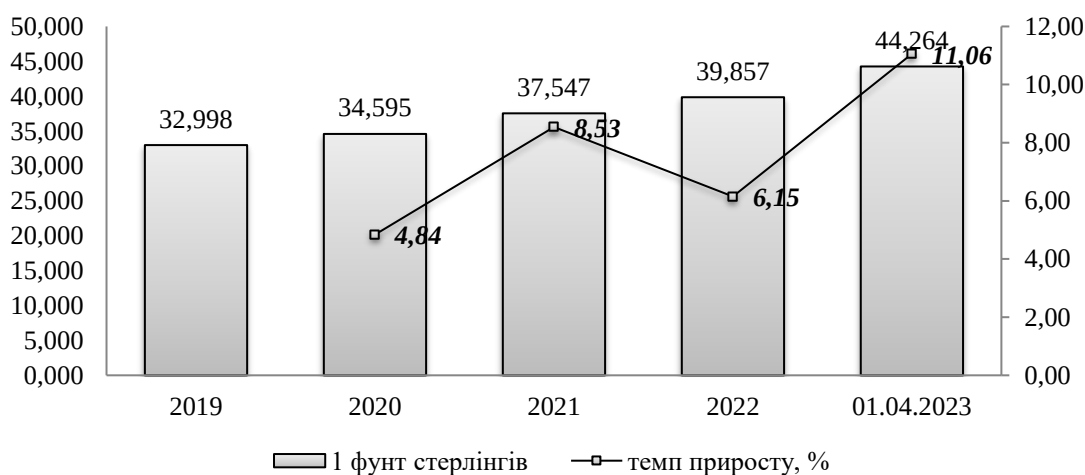

Рисунок 2.5 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо фунту стерлінгу в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

За період 2019 - 01.04.2023 року курсу гривні щодо фунту стерлінгу зріс фактично на 34,14% із рівня в 32,998 грн./фунт до 44,264 грн./фунт станом на 01.04.2023 р.

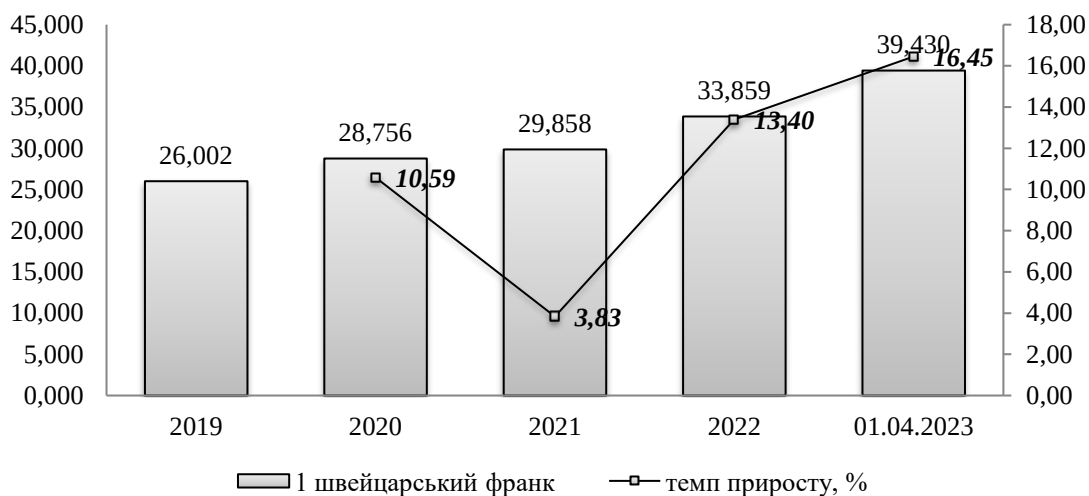

Рисунок 2.6 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо швейцарського франку в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Динаміка офіційного курсу гривні щодо канадського долару в Україні відображено на рис. 2.7.

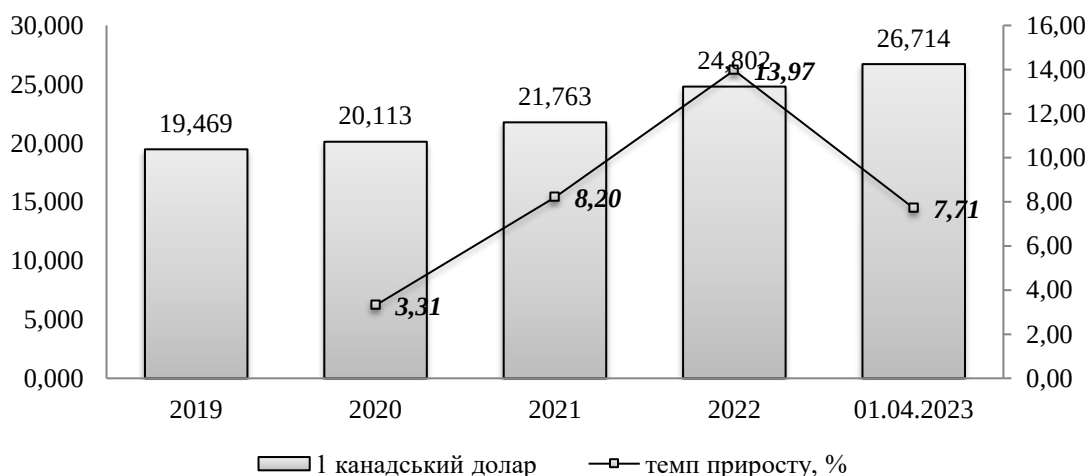

Рисунок 2.7 – Динаміка офіційного курсу гривні щодо канадського долару в Україні в 2019 - 01.04.2023 рр.

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

На рівень валютного курсу впливає велика кількість факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив. Вивчення їх взаємозалежності та ступеня їхнього впливу на гривню є дуже актуальним в умовах імпортозалежної економіки, слабого притоку інвестицій, політичної нестабільності, спричиненою війною та підвищених ризиків корупції.

Найважливішим фактором формування курсу грошової одиниці країни є ВВП, який визначає вартість грошової одиниці країни. Між ВВП і валютним курсом існує пряма залежність: зростання ВВП веде до збільшення попиту на гривню за рахунок збільшення обсягів виробництва, рівня платоспроможного попиту населення, конкурентоспроможності товарів країни, що в свою чергу призводить до підвищення курсу валют. Девальвація обмінного курсу супроводжується зростанням рівня інфляції, що призводить до зниження виробництва та ВВП.

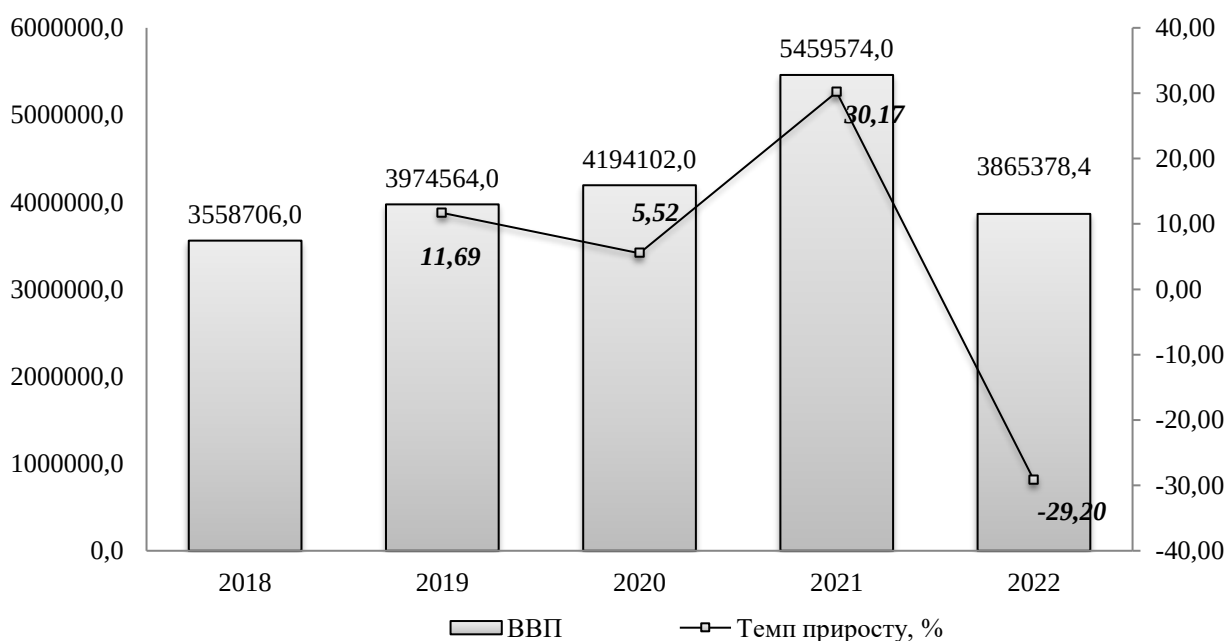

Рисунок 2.8 – Динаміка номінального ВВП в Україні в 2018-2022 рр., млн. грн.

Джерело: побудовано автором на основі: <https://index.minfin.com.ua/>

Протягом досліджуваного періоду ВВП в Україні мав чітку тенденцію до зростання протягом 2018-2021 рр. Фактично протягом 2019 р. ВВП зріс на 11,69%

до рівня в 3974564 млн. грн., а в 2020 році при збільшенні на 5,52% зріс до рівня в 4194102 млн. грн. За 2021 рік ВВП України збільшився практично на 30,17% до рівня в 5459574 млн. грн. Протягом 2022 року ВВП України зменшився на 29,2% до рівня в 3865378,4 млн. грн.

Отже, протягом 2019-2023 року курс гривні щодо долару мав тенденцію до зростання із рівня в 25,846 грн./дол. до рівня в 36,569 грн./дол. станом на 01.04.2023 р. Аналогічна динаміка спостерігалася і за динамікою курсу гривні по відношенню до євро, що в динаміці збільшився на 34,96% із рівня в 28,952 грн./євро в 2019 році до рівня в 39,072 грн./євро станом на 01.04.2023 р. Протягом 2019- 01.04.2023 р. курс гривні щодо польського злотого в Україні збільшився на 23,65% із рівня в 1,128 грн./золотий в 2019 році до рівня в 1,649 грн./золотий станом на 01.04.2023 р. За період 2019 - 01.04.2023 року курсу гривні щодо фунту стерлінгу зріс фактично на 34,14% із рівня в 32,998 грн./фунт до 44,264 грн./фунт станом на 01.04.2023 р. Найважливішим фактором формування курсу грошової одиниці країни є ВВП, який визначає вартість грошової одиниці країни. Протягом досліджуваного періоду ВВП в Україні мав чітку тенденцію до зростання протягом 2018-2021 рр. Фактично протягом 2019 р. ВВП зріс на 11,69% до рівня в 3974564 млн. грн., а в 2020 році при збільшенні на 5,52% зріс до рівня в 4194102 млн. грн. За 2021 рік ВВП України збільшився практично на 30,17% до рівня в 5459574 млн. грн. Протягом 2022 року ВВП України зменшився на 29,2% до рівня в 3865378,4 млн. грн.

2.2. Вплив валютного курсу на макроекономічні показники

Валютний курс є важливим інструментом національної політики, і його ефективне регулювання має забезпечувати створення сприятливих умов для збільшення виробництва та зростання чистого експорту, які є вирішальними чинниками економічного розвитку країни.

Перш за все, конкурентоспроможність національних товарів на світовому ринку, обсяги імпорту та експорту, поточний стан балансу в бізнесі залежать від рівня валютного курсу, тобто порівняння цін на товари та послуги, вироблені в різних країнах.

Також обмінний курс впливає на напрямок міжнародних потоків капіталу. Рішення про інвестування капіталу країни в активи в тій чи іншій країні приймається на основі очікуваного реального прибутку від інвестованого капіталу, який залежить від очікуваних змін процентних ставок і валютних курсів.

Окрім того, сам обмінний курс разом із обліковою ставкою виступає як ціна активу. На розвинутих активних ринках сьогоднішня вартість активу, який очікується придбати в майбутньому, визначається дисконтуванням його майбутньої вартості за ставкою відсотка та очікуваним рівнем обмінного курсу. Динаміка валютних курсів, розмір і частота коливань є індикаторами соціально-економічної та політичної стабільності.

Валютний курс відіграє важливу роль у формуванні та реалізації кредитно-грошової політики. Підтримання певного рівня валютного курсу може вимагати використання офіційних валютних резервів, що неминуче вплине на грошову масу в економіці і на рівень інфляції. Зміни валютних курсів впливають на ціни на всі вітчизняні товари - як на ті, що експортуються, так і на ті, що конкурують з імпортом на внутрішньому ринку.

В Україні спостерігаємо найсильніший зв'язок між обмінним курсом і поточним рахунком платіжного балансу, оскільки рівність притоків і відтоків іноземної валюти, заснована на імпорті та експорті, означає, що попит на іноземну валюту з боку власників національної валюти повинен дорівнювати попиту за національну валюту власниками іноземної валюти.

Таблиця 2.2 – Динаміка рахунку поточних операцій в Україні в 2018-2022 рр.,
млн. дол.

Статті платіжного балансу	2018	2019	2020	2021	2022	Темп приросту за 5 років, %
А. Рахунок поточних операцій	-6 432	-4 124	5 267	-3 882	8 005	224,46
Баланс товарів та послуг	-11 378	-12 511	-2 378	-2 671	-25 943	128,01
Баланс товарів	-12 714	-14 261	-6 778	-6 642	-15 277	20,16
Експорт товарів	43 341	46 091	45 143	63 113	40 912	-5,60
Імпорт товарів	56 055	60 352	51 921	69 755	56 189	0,24
Баланс послуг	1 336	1 750	4 400	3 971	-10 666	-898,35
Експорт послуг	15 836	17 465	15 564	18 391	16 106	1,70
Імпорт послуг	14 500	15 715	11 164	14 420	26 772	84,63
Баланс первинних доходів	1 294	1 924	3 549	-5 833	8 693	571,79
Надходження	11 875	13 295	12 178	13 996	13 412	12,94
Виплати	10 581	11 371	8 629	19 829	4 719	-55,40
Оплата праці (баланс)	11 478	12 754	11 717	13 568	13 089	14,04
Надходження	11 494	12 774	11 738	13 591	13 105	14,02
Виплати	16	20	21	23	16	0,00
Доходи від інвестицій (баланс)	-10 184	-10 830	-8 168	-19 401	-4 396	-56,83
Надходження	381	521	440	405	307	-19,42
Виплати	10 565	11 351	8 608	19 806	4 703	-55,49
Баланс вторинних доходів	3 652	6 463	4 096	4 622	25 255	591,54
Надходження	4 947	7 881	5 674	6 827	28 331	472,69
Виплати	1 295	1 418	1 578	2 205	3 076	137,53
Д. Зведений баланс	2 877	5 980	1 990	487	-2 900	-200,80

Джерело: Статистика зовнішнього сектору НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

Від’ємне сальдо платіжного балансу в Україні було зафіксовано в 2022 році, де відтік грошового потоку перевищує приплив.

У період дії фіксованого обмінного курсу в Україні НБУ використовував золотовалютні резерви для покриття пасивних залишків шляхом валютної інтервенції. Перехід до системи плаваючого валютного курсу запобіг швидкому скороченню міжнародних резервів країни.

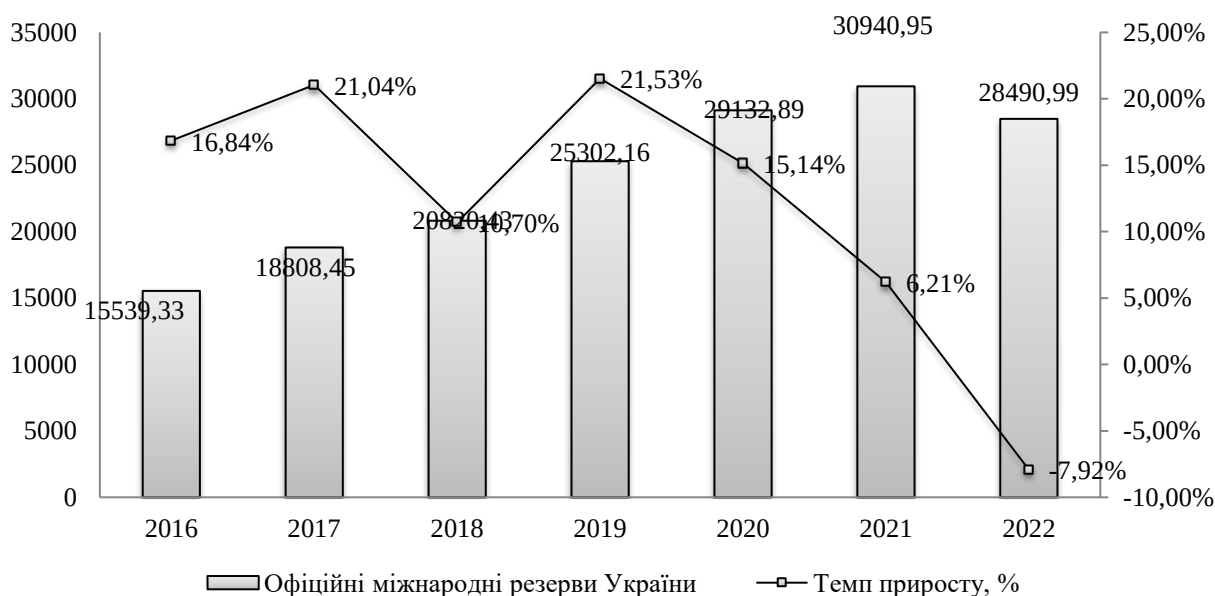

Рисунок 2.9 - Динаміка офіційних резервів України в 2016-2022 рр., млн. дол. США.

Джерело: побудовано автором на основі: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> та <https://index.minfin.com.ua/>

Протягом досліджуваного періоду офіційні міжнародні резерви України зростали протягом 2016-2021 рр., проте в 2022 році зазнали скорочення на 7,92% до рівня в 28490,99 млн. дол.

Таблиця 2.3 - Динаміка офіційних резервних активів України за 2022 рік

Резерви	Січень	Лютий	Грудень	Зміна за лютий	Зміна за рік
Офіційні резервні активи	29 086,98	27 552,86	28 490,99	-5,27	-2,05
*Резерви в іноземній валюті	27 462,36	25 893,45	25 232,18	-5,71	-8,12
*Резервна позиція в МВФ	0,33	0,34	0,32	3,03	-3,03
*Спеціальні права запозичення	79,20	18,37	1 693,22	-76,81	2037,90
*Золото	1 545,09	1 640,70	1 565,27	6,19	1,31

Джерело: побудовано автором на основі: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> та <https://index.minfin.com.ua/>

Фактично за 2022 рік резерви і іноземній валюті скоротилися на 8,12% із рівня в 24,462 млрд. дол. в січні в 2022 році до 25,232 млрд. дол. станом на грудень 2022 року.

Ще одним чинником знецінення гривні є збільшення зовнішнього боргу України. Динаміка зовнішнього боргу в Україні в 2018-2023 рр. відображено на рис. 2.10.

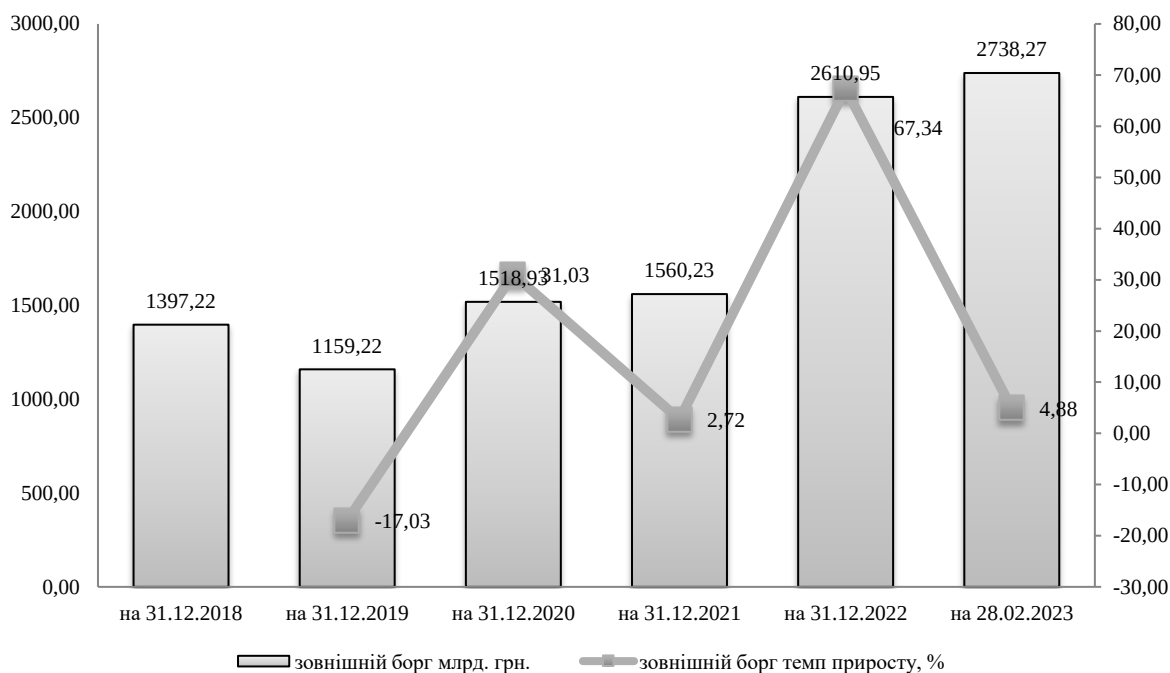

Рисунок 444 – Динаміка зовнішнього боргу в Україні в 2018-2023 рр., млрд. грн.

Фактично протягом досліджуваного періоду відбувалося збільшення обсягу зовнішнього боргу із рівня в 1397,22 млрд грн. в 2018 році до рівня в 2738,27 млрд. дол. станом на 28.02.2023 р.

Аналогічна тенденція відбувалася і в збільшенні питомої ваги валового зовнішнього боргу України до ВВП в 2018-2022 рр. (рис. 2.11), із рівня в 87,7% в 2018 році до рівня в 227,56% станом на кінець 2022 року.

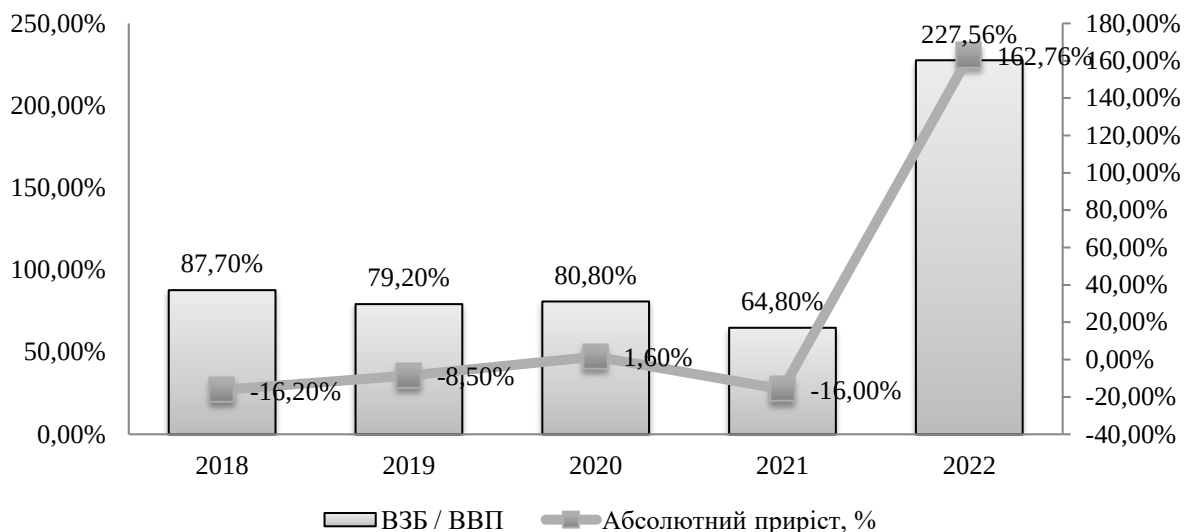

Рисунок 2.11 - Динаміка відношення валового зовнішнього боргу України до ВВП в 2018-2022 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> та <https://index.minfin.com.ua/>

Підвищення курсу гривні відносно валют інших розвинених країн світу можна також пояснити переважанням припливу інвестицій у державу над їх відпливом.

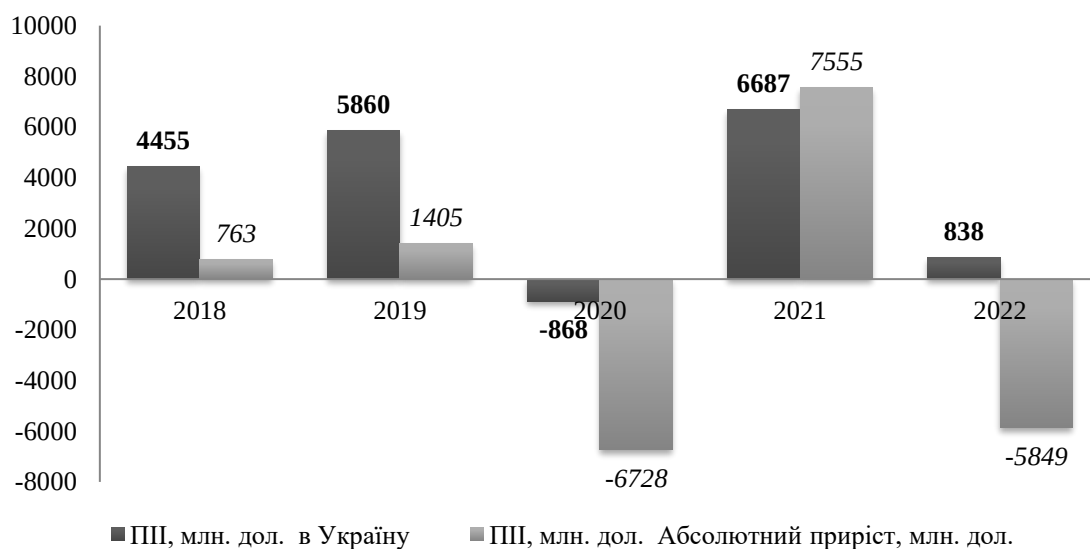

Рисунок 2.12 - Динаміка ПІІ в Україну протягом 2018-2022 рр., млн. дол.

Джерело: побудовано автором на основі: ПІІ в Україну в 2018-2022 рр. <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

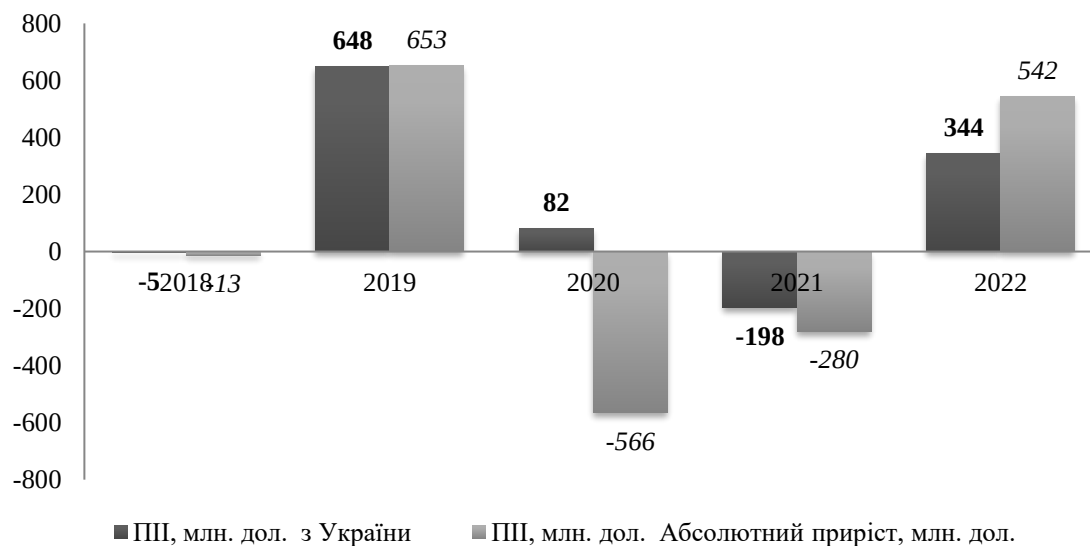

Рисунок 2.13 - Динаміка ПІІ з України протягом 2018-2022 рр., млн. дол.

Джерело: побудовано автором на основі: ПІІ в Україну в 2018-2022 рр.
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

Протягом 2020 року інвестиції в Україну скоротилися до рівня в -868 млн. дол., проте в 2021 році при збільшенні на 7555 млн. дол. вони склали 6687 млн. дол. Проте в 2022 році ПІІ в Україну зазнали скорочення до рівня в 838 млн. дол. Проте, динаміка інвестицій з України була протилежною, що призвело до відтоку інвестицій в 2022 році, що становив 344 млн. дол.

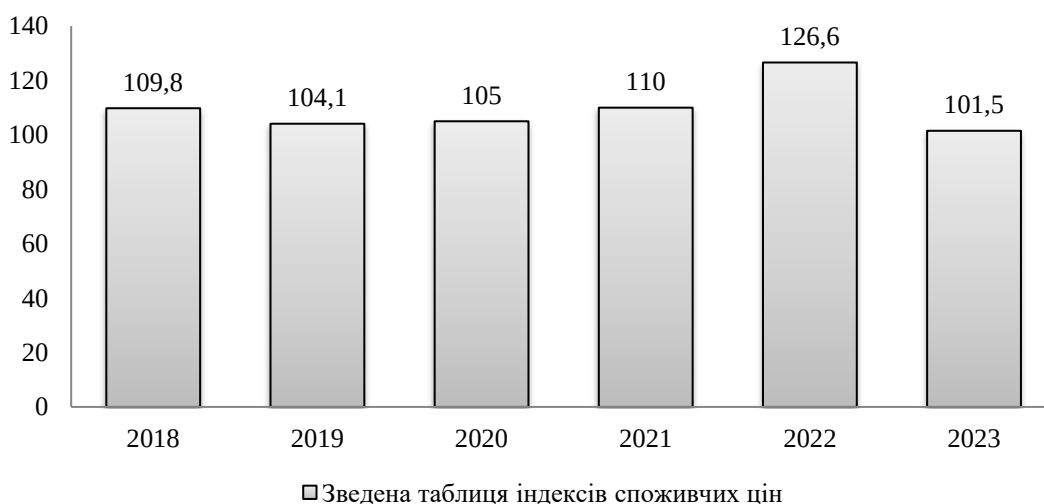

Рисунок 2.14 - Динаміка інфляції України протягом 2018-2022 рр., %

Джерело: побудовано автором на основі: інфляція в Україні в 2018-2023 рр.
<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

Отже, від'ємне сальдо платіжного балансу в Україні було зафіксовано в 2022 році, де відтік грошового потоку перевищує приплив. Протягом досліджуваного періоду офіційні міжнародні резерви України зростали протягом 2016-2021 рр., проте в 2022 році зазнали скорочення на 7,92% до рівня в 28490,99 млн. дол. Фактично за 2022 рік резерви і іноземній валюті скоротилися на 8,12% із рівня в 24,462 млрд. дол. в січні в 2022 році до 25,232 млрд. дол. станом на грудень 2022 року. Фактично протягом досліджуваного періоду відбувалося збільшення обсягу зовнішнього боргу із рівня в 1397,22 млрд грн. в 2018 році до рівня в 2738,27 млрд. дол. станом на 28.02.2023 р. Аналогічна тенденція відбувалася і в збільшенні питомої ваги валового зовнішнього боргу України до ВВП в 2018-2022 рр., із рівня в 87,7% в 2018 році до рівня в 227,56% станом на кінець 2022 року. Підвищення курсу гривні відносно валют інших розвинених країн світу можна також пояснити переважанням припливу інвестицій у державу над їх відпливом. Протягом 2020 року інвестиції в Україну скоротилися до рівня в -868 млн. дол., проте в 2021 році при збільшенні на 7555 млн. дол. вони склали 6687 млн. дол. Проте в 2022 році ПІІ в Україну зазнали скорочення до рівня в 838 млн. дол. Проте, динаміка інвестицій з України була протилежною, що призвело до відтоку інвестицій в 2022 році, що становив 344 млн. дол.

2.3. Напрямки удосконалення механізму встановлення валютного курсу із застосуванням закордонного досвіду

Валютний ринок є важливою частиною фінансової системи будь-якої країни. Це механізм стимулювання перерозподілу капіталу між країнами та розвитку глобалізації економіки. Як правило, успішне функціонування внутрішнього валютного ринку відбувається за активної регуляторної участі держави та дієвого контролю з боку органів валютної торгівлі. На практиці це реалізується за допомогою законів і підзаконних актів, які регулюють найважливіші сфери

діяльності держави і наділяють її інститути певними контрольними функціями, відповідно до яких можуть встановлюватися різні обмеження для захисту економіки в цілому і, зокрема, валютного ринку країни. В умовах воєнного стану постає питання підвищення ефективності валютного ринку.

Зважаючи на євроінтеграційний вектор подальшого розвитку України, вважаємо за доцільне проаналізувати досвід та механізм встановлення курсу в Європейському Союзі.

У зоні євро є лише одна валюта – євро, але є країни ЄС поза межами зони євро зі своїми власними валютами. Механізм обмінного курсу (ERM II) був створений 1 січня 1999 року як наступник ERM, щоб гарантувати, що коливання обмінного курсу між євро та іншими валютами ЄС не порушують економічну стабільність у рамках єдиного ринку, а також допомогти країнам, які не входять до Єврозони.

Критерій конвергенції стабільності обмінного курсу вимагає безперешкодної участі валют країн, які не входять до зони євро, в ERM II. ERM II забезпечує основу для управління обмінними курсами між валютами ЄС та забезпечує стабільність.

Участь у ERM II є добровільною, хоча, як один із критеріїв конвергенції для вступу в зону євро, країна повинна брати участь у механізмі без серйозної напруженості та без девальвації свого центрального курсу по відношенню до євро за власною ініціативою протягом як мінімум двох років до цього може претендувати на перехід на євро.

В даний час ERM II включає валюти Болгарії, Хорватії та Данії. Болгарський лев приєднався до ERM II 10 липня 2020 року та має центральний курс 1,95583 до євро. Болгарія також зобов'язалася в односторонньому порядку продовжувати створення валютного фонду в рамках ERM II. Хорватська куна приєдналася до ERM II 10 липня 2020 року та має центральний курс 7,53450 щодо євро зі стандартним діапазоном коливань $\pm 15\%$. Данська крона приєдналася до ERM II 1 січня 1999 р., і її центральний курс становить 7,46038 по відношенню до євро з вузьким діапазоном коливань $\pm 2,25\%$.

У ERM II обмінний курс держави-члена, яка не входить до зони євро, може коливатися щодо євро у встановлених межах. Вступ до ERM II ґрунтується на угоді між міністрами фінансів держав-членів Єврозони, Європейським центральним банком (ЄЦБ) та міністрами та керуючими центральними банками держав-членів, які не входять до Єврозони, що беруть участь у механізмі. Угода охоплює наступні положення:

1. Узгоджено центральний обмінний курс між євро та валютою країни. Потім валюта може коливатися до 15% вище або нижче за цю центральну ставку.

2. За необхідності валюта підтримується інтервенцією (купівлею чи продажем), щоб утримувати обмінний курс по відношенню до євро в діапазоні коливань $\pm 15\%$. Інтервенції координуються ЄЦБ та центральним банком держави-члена, яка не входить до зони євро.

3. Держави-члени, які не входять до зони євро, в рамках ERM II можуть ухвалити рішення щодо збереження більш вузького діапазону коливань, але це рішення не вплине на офіційний діапазон коливань $\pm 15\%$, якщо немає згоди на це з боку зацікавлених сторін ERM II.

4. Генеральна рада ЄЦБ контролює роботу ERM II та забезпечує координацію грошово-кредитної та валютної політики. Генеральна рада також керує механізмами втручання разом із центральним банком держави-члена.

Коли держава-член переходить на євро, її центральний банк стає частиною Євросистеми, що складається з національних центральних банків Єврозони та ЄЦБ. ЄЦБ проводить грошово-кредитну політику у зоні євро незалежно від національних урядів. Наслідком цього є те, що держави-члени Єврозони більше не можуть вдаватися до підвищення чи знецінення валюти для управління своєю економікою та реагування на економічні потрясіння. Наприклад, вони більше не можуть девальвувати свою валюту, щоб уповільнити імпорт та стимулювати експорт. Натомість вони мають використовувати бюджетну та структурну політику для розумного управління своєю економікою. ERM II імітує ці умови, тим самим допомагаючи державам-членам, які не входять до єврозони, підготуватися до них. Успішна участь в ERM II протягом не менше двох років вважається

підтвердженням стійкості економічної конвергенції та того, що держава-член може скористатися всіма перевагами євро. У ньому також зазначається відповідний курс конвертації, який слід застосовувати, коли держава-член задовольняє вимогам та її валюта необоротно фіксована.

Успішна участь у ERM II є одним із критеріїв конвергенції та важливою віхою на шляху до переходу на євро. Наприклад, у липні 2018 р. та липні 2019 р., відповідно, Болгарія та Хорватія зробили важливі кроки з переходу на євро, взявши на себе зобов'язання вжити низку політичних заходів, щоб підготуватися до участі в ERM II. Сторони ERM II доручили ЄЦБ та Комісії контролювати у відповідних сферах своєї компетенції виконання цих так званих попередніх зобов'язань (попередні зобов'язання 1 та 2 для ЄЦБ та попередні зобов'язання з 3 по 6 для Комісії). У червні 2020 року обидві країни попросили оцінку виконання своїх відповідних попередніх зобов'язань. У липні 2020 року Комісія та ЄЦБ дали позитивні оцінки виконання цих попередніх зобов'язань. На зустрічі 10 липня 2020 року сторони ERM II домовилися включити болгарський лев та хорватську куну до механізму ERM II.

Особливо важливим є пошук ефективних механізмів розвитку валютного ринку у післявоєнний час. Він має враховувати перспективи потенційного членства України в ЄС та створенням програм і фондів післявоєнної відбудови. Ключовою проблемою післявоєнної відбудови є визначення факторів впливу на обмінний курс, застосування регуляторних механізмів, які б забезпечували як свободу валютного ринку, так і його спроможність підтримувати фінансову стабільність.

Аналізуючи практичний досвід періоду воєнного стану, з метою забезпечення ефективності ринку національної валюти пропонуються такі рекомендації щодо післявоєнної відбудови:

- лібералізація валютного ринку з метою розвитку іноземного інвестування та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств;
- запровадження механізму довгострокового рефінансування банків;

- для запобігання знецінення вигідно на першому етапі реконструкції запровадити обмежений механізм регулювання валютного ринку, використовуючи резерви Національного банку та зменшуючи величину коливань валютного курсу;
- робота з міжнародними партнерами щодо зменшення боргового навантаження [15, с.138–142];
- знизити рівень доларизації української економіки шляхом підвищення привабливості гривневих активів;
- вдосконалення правил роботи учасників ринку та дотримання чітких принципів і процедур;
- удосконалити структуру внутрішнього ринку шляхом звернення до міжнародної практики та впровадження нових методів міжнародних розрахунків;
- забезпечення стабільності нормативно-правової бази НБУ;
- посилення моніторингу валютних ризиків;
- удосконалення механізмів контролю та боротьби зі спекуляціями;
- застосування програм запобігання валютним ризикам та запобігання формуванню інших дисбалансів, пов'язаних із здійсненням операцій з капіталом в іноземній валюті;
- стимулювання експорту та забезпечення платіжного балансу;
- оптимізація механізму співвідношення внутрішнього та іноземного попиту на валюту, який має забезпечити надходження курсу гривні переважно до реального сектора економіки, важливим важелем якого має стати інструмент фінансової політики.

Політика в частині валютного регулювання	• Характеристика
<i>Девальвація валюти</i>	• підвищення конкурентоздатності та поліпшення торгівельних позицій країни на світовому ринку; стимулювання споживчого попиту на внутрішньому ринку.
<i>Установлення режимів конвертованості валют</i>	• за режиму повної конвертованості всі суб'єкти валютного ринку матимуть можливість вільно здійснювати як поточні, так і інвестиційні валютні операції за всіма видами операцій платіжного балансу.
<i>Валютна інтервенція</i>	• регулювання співвідношення на валютному ринку попиту і пропозиції певної валюти, що викликає кореляцію її обмінного курсу. Повинна здійснюватися за рахунок офіційних золотовалютних резервів, короткострокових взаємних кредитів центрального банку в національній валюті ("своп").
<i>Валютні обмеження</i>	• строк до шести місяців з можливістю пролонгації
<i>Зміна облікової ставки</i>	• зниження облікових ставок Національного банку призведе до зниження курсу.
<i>Ревальвація валюти</i>	• стримування попиту на внутрішньому ринку і стимулювання товарного імпорту та припливу інвестицій.
<i>Стрес-тестування</i>	• здійснення кількісної оцінки валютного ризику з метою регулювання стійкості розвитку валютного ринку.
<i>Формування валютної політики суб'єктів</i>	• моніторинг і управління кредитними ризиками з метою регулювання стійкості розвитку валютного ринку.
<i>Управління золотовалютними резервами</i>	• формування резервів, у т.ч. за рахунок обов'язкового продажу валюти експортерами.
<i>Девізна валютна політика</i>	• здійснення регулювання валютного курсу шляхом купівлі та продажу іноземної валюти.
<i>Регулювання платіжного балансу</i>	• застосування експортних субсидій, митних тарифів, податкові пільги, система множинних валютних курсів.

Рисунок 2.15 – Напрямки політик в частині регулювання валютного курсу в Україні

Отже, в умовах введення та дії воєнного стану національна економіка зазнала коливань курсу української валюти. Це призводить до зменшення інвестицій та обсягів експорту, соціально-економічного занепаду та бідності населення. Державний валютний контроль є об'єктивною економічною потребою, зумовленою інтеграцією економіки України в міжнародне співтовариство, пов'язаною з розширенням міжнародної кооперації у виробництві та міжнародній торгівлі, що веде до процесу централізації та концентрації капіталу, що виходить

за національні кордони. Те, як працюють різні валюти країни, є потужним чинником її подальших інновацій і розвитку цифрової економіки. Тому в Україні повинні бути вжиті ряд заходів з метою забезпечення післявоєнної відбудови та ефективності ринку національної валюти.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

Досліджено, що валютний курс - це ціна грошової одиниці країни, виражена в грошових одиницях інших країн, колективних валютах або міжнародних платіжних засобах. Ця економічна (вартісна) категорія властива виробництву товарів і виражає виробничі відносини між товаровиробниками і світовим ринком. Вона є об'єктивним економічним показником, який відображує тенденції внутрішнього економічного розвитку певної країни, стан і перспективи зовнішньоекономічних відносин. Валютний курс між двома валютами зазвичай визначається економічною активністю, ринковими відсотковими ставками, валовим внутрішнім продуктом та рівнем безробіття у кожній із країн. Зазвичай ринковими обмінними курсами вони встановлюються на світовому фінансовому ринку, де банки та інші фінансові установи цілодобово торгують валютою на основі цих факторів. Зміни у ставках можуть відбуватися щогодини чи щодня з невеликими змінами або великими покроковими зрушеннями.

Встановлено, що обмінні курси активно регулюються за допомогою механізмів, призначених для встановлення розумного діапазону торгівлі для обмінного курсу валюти. Діапазон включає нижню межу та верхню межу. Країна повинна забезпечувати дотримання діапазону за допомогою інтервенцій, зазвичай, за допомогою купівлі або продажу валюти. Фіксований обмінний курс зазвичай використовується для стабілізації вартості валюти до валюти, до якої вона прив'язана. Це спрощує торгівлю та інвестиції між двома країнами та робить їх більш передбачуваними, що особливо корисно для невеликих країн, у яких зовнішня торгівля становить значну частину їхнього ВВП. Перевагою плаваючою системи валютних курсів є те, що курси валют у цій системі визначає самодостатній механізм. Тому залежність від уряду чи міжнародних фінансових організацій мінімальна. Крім того, визначення курсу ринковими силами попиту та пропозиції сприяє підвищенню ефективності та стійкості операцій. Недоліком

плаваючою системи валютних курсів є те, що системи з плаваючими курсами схильні до більшої волатильності, оскільки їх визначають ринкові сили. Підвищена волатильність збільшує коефіцієнт ризику на таких ринках, що робить їх відносно дорогими іноземним інвесторам. Керований плаваючий обмінний курс - це комбінація системи фіксованої ставки (керована частина) та системи гнучкої ставки (плаваюча частина), тому її також називають гібридною системою. Це стосується системи, у якій курс іноземної валюти визначається ринковими силами, а центральний банк стабілізує обмінний курс у разі підвищення чи знецінення національної валюти.

Визначено, що до основних факторів, що впливають на попит та пропозицію валюти, а отже і на встановлення валютного курсу країни, відносяться: інфляція; відсоткова ставка; баланс торгівлі; державний борг; спекуляція; політичний ризик; економічне зростання; умови торгівлі. Інфляція – це швидкість, з якою вартість товарів та послуг збільшується з часом. Відсоткові ставки показують суму, яку банки стягують за позику грошей. Ці дві речі пов'язані тим фактом, що люди, як правило, беруть у позику і витрачають більше, коли відсоткові ставки низькі, що призводить до збільшення витрат. Ці ставки є прямими індикаторами поточних та майбутніх економічних показників країни та можуть впливати на рішення форекс-інвесторів та трейдерів у всьому світі. За підвищенням процентної ставки зазвичай слідує зростання вартості місцевої валюти. Зазвичай це відбувається тому, що економіка росте надто швидко, а центральні банки намагаються сповільнити інфляцію. Поточний рахунок – це торговельний баланс між країною та її торговими партнерами. Він визначає різницю у вартості між товарами та послугами, якими торгують з іншими країнами. Якщо країна купує більше, ніж продає, торговельний баланс є дефіцитним. Це безпосередньо впливає на обмінний курс, оскільки країні потрібно більше іноземного капіталу, що знижує попит на місцеву валюту. Ця надмірна пропозиція місцевої валюти знижує її вартість по відношенню до іноземної валюти.

Встановлено, що протягом 2019-2023 року курс гривні щодо долару мав тенденцію до зростання із рівня в 25,846 грн./дол. до рівня в 36,569 грн./дол. станом

на 01.04.2023 р. Аналогічна динаміка спостерігалася і за динамікою курсу гривні по відношенню до євро, що в динаміці збільшився на 34,96% із рівня в 28,952 грн./євро в 2019 році до рівня в 39,072 грн./євро станом на 01.04.2023 р. Протягом 2019- 01.04.2023 р. курс гривні щодо польського злотого в Україні збільшився на 23,65% із рівня в 1,128 грн./золотий в 2019 році до рівня в 1,649 грн./золотий станом на 01.04.2023 р. За період 2019 - 01.04.2023 року курсу гривні щодо фунту стерлінгу зріс фактично на 34,14% із рівня в 32,998 грн./фунт до 44,264 грн./фунт станом на 01.04.2023 р. Найважливішим фактором формування курсу грошової одиниці країни є ВВП, який визначає вартість грошової одиниці країни. Протягом досліджуваного періоду ВВП в Україні мав чітку тенденцію до зростання протягом 2018-2021 рр. Фактично протягом 2019 р. ВВП зріс на 11,69% до рівня в 3974564 млн. грн., а в 2020 році при збільшенні на 5,52% зріс до рівня в 4194102 млн. грн. За 2021 рік ВВП України збільшився практично на 30,17% до рівня в 5459574 млн. грн. Протягом 2022 року ВВП України зменшився на 29,2% до рівня в 3865378,4 млн. грн.

Досліджено, що від'ємне сальдо платіжного балансу в Україні було зафіксовано в 2022 році, де відтік грошового потоку перевищує приплив. Протягом досліджуваного періоду офіційні міжнародні резерви України зростали протягом 2016-2021 рр., проте в 2022 році зазнали скорочення на 7,92% до рівня в 28490,99 млн. дол. Фактично за 2022 рік резерви і іноземній валюті скоротилися на 8,12% із рівня в 24,462 млрд. дол. в січні в 2022 році до 25,232 млрд. дол. станом на грудень 2022 року. Фактично протягом досліджуваного періоду відбувалося збільшення обсягу зовнішнього боргу із рівня в 1397,22 млрд грн. в 2018 році до рівня в 2738,27 млрд. дол. станом на 28.02.2023 р. Аналогічна тенденція відбувалася і в збільшенні питомої ваги валового зовнішнього боргу України до ВВП в 2018-2022 рр., із рівня в 87,7% в 2018 році до рівня в 227,56% станом на кінець 2022 року. Підвищення курсу гривні відносно валют інших розвинених країн світу можна також пояснити переважанням припливу інвестицій у державу над їх відпливом. Протягом 2020 року інвестиції в Україну скоротилися до рівня в -868 млн. дол., проте в 2021 році при збільшенні на 7555 млн. дол. вони склали 6687 млн. дол. Проте в 2022 році ПП

в Україну зазнали скорочення до рівня в 838 млн. дол. Проте, динаміка інвестицій з України була протилежною, що призвело до відтоку інвестицій в 2022 році, що становив 344 млн. дол.

Визначено, що в умовах введення та дії воєнного стану національна економіка зазнала коливань курсу української валюти. Це призводить до зменшення інвестицій та обсягів експорту, соціально-економічного занепаду та бідності населення. Державний валютний контроль є об'єктивною економічною потребою, зумовленою інтеграцією економіки України в міжнародне співтовариство, пов'язаною з розширенням міжнародної кооперації у виробництві та міжнародній торгівлі, що веде до процесу централізації та концентрації капіталу, що виходить за національні кордони. Те, як працюють різні валюти країни, є потужним чинником її подальших інновацій і розвитку цифрової економіки. Тому в Україні повинні бути вжиті ряд заходів з метою забезпечення післявоєнної відбудови та ефективності ринку національної валюти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини. – К., 2007.
2. Вірт М.Я., Куцик П.О. Регулювання валютного курсу та його оптимальний режим для України. Науковий вісник НЛТУ України. 2011. № 21.3. С. 157–163.
3. Гальчинський А.С. Сучасна валютна система. – К., 2009. 307 с.
4. Журавка Ф.О. Валютна політика в умовах трансформаційних змін економіки. України: монографія. Суми: Ділові перспективи; ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. 334 с.
5. Мелих О. Валютно-курсова політика та її вплив на фінансову безпеку держави. Вісник НБУ. 2013. № 8. С. 50–53.
6. Суторміна А.М. валютне регулювання у забезпеченні економічного розвитку України: дис. ... к. е. н.: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит»; КНЕУ. Київ, 2015. 215 с.
7. Юрчишин В. Сучасна валютна політика та особливості її реалізації в Україні / В. Юрчишин / Київ: Заповіт. – 2016. – 120 с.
8. Шпенюк О. Регулювання обмінного курсу гривні в умовах фінансової нестабільності / О. Шпенюк / Світ фінансів. – № 1. – 2016.
9. Лучковська С.І. Фінансово-правові аспекти розмежування змісту валютних обмежень та валютного контролю / С.І. Лучковська // Часопис Київського університету права: науково-теоретичний журнал. – 2014. – № 2. – С. 164-168, с. 166.
10. Філіпенко Т.В. Міжнародні фінансово-кредитні відносини. - Донецьк, 2012.
11. Коваленко Д. І. Гроші та кредит: теорія і практика: Навч. посібник. 3-тє вид. допов. та перероб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 352 с.
12. Юрчишин В.В. Монетарні та валютні ризики країн з перехідною економікою. – К.: УАДУ, 2010. – 44 с.

13. Гроші і кредит: Підручник. Затверджено МОН / Колодізєв О.М., Колесніченко Сучасні фінансові ринки: Монографія / Лук'янов В.С. – К., 2013.- 479 с.

14. Макаренко М. І. Ефективність грошово-кредитного регулювання макроекономічної динаміки [Текст]: монографія / М. І. Макаренко, К. М. Жулінська. – Суми: ТОВ.»Друкарський дім «Папірус», 2013. – 204 с.

15. Вовчак О.Д. Гроші та кредит. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 424 с.

16. Гроші та кредит: підручник / І. О. Лютий, Н. І. Версаль, О. В. Любкіна, О. Д. Рожко; за заг. ред. І. О. Лютого. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. – 559 с.

17. Живко З. Б. Банківська діяльність: навчальний посібник / З. Б. Живко. – К.: Алерта, 2012. – 248 с.

18. Завора Т.М. Принципи валютного регулювання в Україні. 2021. Reposit. URL:

http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/224/1/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%B4%201.pdf.

19. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

20. Енциклопедія для банкіра: у 2 т. Том 2 (практична термінологія). За заг. ред. д.е.н., проф. Т.С. Смовженко, д.е.н., проф. Р.А. Слав'юка. Київ: УБС НБУ. 2013. 547 с.

21. Бартош О.М. Валютне регулювання в умовах сьогодення. Фінансовий простір 2018. 2 (30). 8– 13.

22. Богацька Н.М. Регулювання валютного ринку національним банком України. Ефективна економіка. 2018. 3. 1–5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/42.pdf

23. Макаренко Ю.П., Вітер К.О. Аналіз сучасного стану та тенденцій функціонування валютного ринку України. Інвестиції: практика та досвід. 2022. 2.с. 42–49.

24. Диба О., Змійчук А., Мироненко Г. (2014). Еволюція валютного ринку України. Ринок цінних паперів України. 2014. №9–10. с. 53–62.

25. Козакевич О.Р. (2019). Фіскальна політика у забезпеченні стабільності валютного ринку України: дис. к.е.н.: спец. 08.00.08 Гроші, фінанси і кредит. Львів. 248 с.

26. Краус К.М., Краус Н.М. (2019). Ретроспектива і сучасність оподаткування в Україні та за кордоном: монографія. Київ: Аграр Медіа Груп.

27. Краус Н.М., Краус К.М. (2018). Сучасні цифрові інформаційно-інноваційні технології в сфері фінансів, управління і адміністрування. Економічна стратегія та політика реалізації європейського вектору розвитку України: концептуальні засади, виклики та протиріччя: монографія. К.: Київський національний університет ім. Т. Шевченка; НДС “Центр економічних досліджень”; ТОВ “СІК ГРУП УКРАЇНА”. 469–487.

28. Краус Н.М. Податкове планування на мікрорівні в національній економіці: інноваційний аспект. БІЗНЕС ІНФОРМ. 2012. 5 (412). 205.

29. Краус Н.М. (2018). Інституціональний зріз дихотомії старих і нових інститутів розвитку сфери фінансів в умовах інноватизації. Фінанси України, 4 (269). 115–126.

30. Manzhura O., Pochenchuk G., Kraus N. (2022). Innovative changes in financial and tax systems in the conditions of digital transformation. Baltic Journal of Economic Studies, vol. 8, no. 1. 94–102.

31. Миленко В. (2022). Рожкова пояснила, чому Нацбанк одномоментно обвалив гривню на 25%. Glavcom, 6 серпня 2022. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/rozhkova-pojasnila-chomu-natsbankodnomomentno-obvaliv-hrivnju-na-25-866062.html>

32. Чернишова О.Б., Степанова Д.С., Філон М.М. (2022). Перспективи розвитку валютного ринку в Україні. Підприємництво та інновації, Вип. 23. 138–142.

33. Фісун В. (2022). Новації валютного регулювання від НБУ: як це вплине на бізнес? Ligazakon, 27 травня 2022. URL:

https://biz.ligazakon.net/analitics/211521_novats-valyutnogo-regulyuvannya-vd-nbu-yaktse-vpline-na-bznes

34. Про валюту і валютні операції: Закон України, документ 2473-VIII, чинний, поточна редакція, підстава – 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>

35. Звіт про виконання Плану роботи Державної податкової служби України на 2021 рік. Голова ДПС України Т. Кірієнко від 7.02.2022. 136 с. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>

36. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління НБУ від 24.02.2022 року № 18. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/pb22027?utm_source=biz.ligazakon.net&utm_medium=news&utm_content=bizpress01&_ga=2.243876037.1307718707.1659965909-938184788.1643392100

37. У НБУ підтримали ідею запровадження податку у розмірі 10% на купівлю валюти. Minfin, 6 серпня 2022. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2022/08/06/90052422/>

Ім'я користувача:
Міжнародних фінансів Ананьєв Микола

ID перевірки:
1015571759

Дата перевірки:
12.06.2023 19:19:12 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
12.06.2023 19:34:09 EEST

ID користувача:
100005723

Назва документа: Верещак Анна Сергіївна

Кількість сторінок: 48 Кількість слів: 10861 Кількість символів: 78057 Розмір файлу: 212.61 KB ID файлу: 1015222417

Виявлено модифікації тексту (можуть впливати на відсоток схожості)

21% Схожість

Найбільша схожість: 2.89% з Інтернет-джерелом (<https://zavantag.com/docs/483/index-11856-1.html?page=60>)

16.1% Джерела з Інтернету	417	Сторінка 50.....
12.5% Джерела з Бібліотеки	444	Сторінка 54.....

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Підозріле форматування 9 сторінок